Wąbrzeźno

i okolice

Wąbrzeźno
Przyjazne wody

Wąbrzeźno - The Town of Three Lakes

The name of the city is related to the legend. It comes from the words that the Bishop of Chełmno addressed to the inhabitants of the settlement: „I give you the banks!". Wąbrzeźno is the most beautiful corner of the historical Chełmno Land.

Everyone who enters the city will find peace here. He will also be captivated by the unique atmosphere of this welcoming piece of Earth. The history of Wąbrzeźno is written with numerous events and many legends. The city was visited by kings, church dignitaries, famous writers, artists and political activists. This is where the Nobel laureate W. Nernst, Fr. Bernard, Olympians M. Freimut, R. Henkel and M. Fularczyk-Kozłowska and famous sportsmen K. Kudłacz, S. Rumniak and M. Kochański come from. It was here that the first electric railway in Poland was launched, and this is where Aleksandra Bacińska writes about whom the „second Osiecka" is called.

Wąbrzeźno - miasto trzech jezior

Nazwa miasta związana jest z legendą. Pochodzi od słów, które biskup chełmiński skierował do mieszkańców osady: „Wam brzegi daję!". Wąbrzeźno to najpiękniejszy zakątek historycznej ziemi chełmińskiej.

Każdy, kto przekroczy progi miasta, znajdzie tu spokój. Urzecze go też wyjątkowy klimat tego gościnnego kawałka Ziemi. Karty historii Wąbrzeźna zapisane są licznymi wydarzeniami i wieloma legendami. Miasto to było odwiedzane przez królów, dostojników Kościoła, znanych pisarzy, artystów i działaczy politycznych. Stąd wywodzą się laureat nagrody Nobla W. Nernst, o. Bernard, olimpijczycy M. Freimut, R. Henkel i M. Fularczyk - Kozłowska oraz znani sportowcy K. Kudłacz, S. Rumniak czy M. Kochański. To tutaj uruchomiono pierwszą w Polsce kolej elektryczną i to tutaj pisze Aleksandra Bacińska, o której mówią "druga Osiecka".

Wąbrzeżno, located between three lakes and immersed in greenery, is an ideal place to rest. It has a rich recreational and sports, gastronomic, commercial, service and medical base. For those who would like to spend the weekend here, the hotels offer comfortable rooms.

The following are worth recommending: Podzamcze with a city beach, an amphitheater, Góra Zamkowa, a historic park and and recreational center; swimming pool; paintball; squash or bowling alley. There are bicycle and walking paths with viewpoints, bicycle repair stations and a mini-fitness park. Many events are organized here for residents and tourists.

Lakes: Fryderyk, Sitno and Lake Zamkowe are very important elements of the Wąbrzeźno landscape. Fryderyk and Lake Zamkowe are situated in the upper part of the Struga Wąbrzeska catchment area. These are typical gutter lakes - narrow, winding and deep. Sitno is located in the south-west part of the Sitno Canal. It is a shallow melting lake with an area of 48.3 ha. The Castle Lake has an area of 69.6 ha and a maximum depth of 18 m. It is characterized by a very well developed coastline. Fryderyk is smaller, with an area of 25.4 ha, but it is deeper. Its maximum depth is 24 m. Both lakes are supplied by the river - Struga Wąbrzeska, other water courses and underground waters.

The Castle Lake is used for recreation. On its eastern shore there is a bathing area with a beach and a pier, also a small restaurant and a station for water equipment rental. On this lake there is also a beautiful amphitheater with all the facilities, a recreation center for children and adults. In July 2021 a new sailing marina will start operating. Along the Castle Lake and Lake Fryderyk there are pedestrian and bicycle paths with benches, small fitness parks, fishing stands and viewpoints.

The climate of Wąbrzeźno, just like the climate of the entire Chełmno Lakeland, is typically transitional between the maritime and continental climate. Its characteristic feature is the changeability of weather throughout the year. The overall climatic relations are modified by local conditions, including primarily the topography.

The Town of Three Lakes

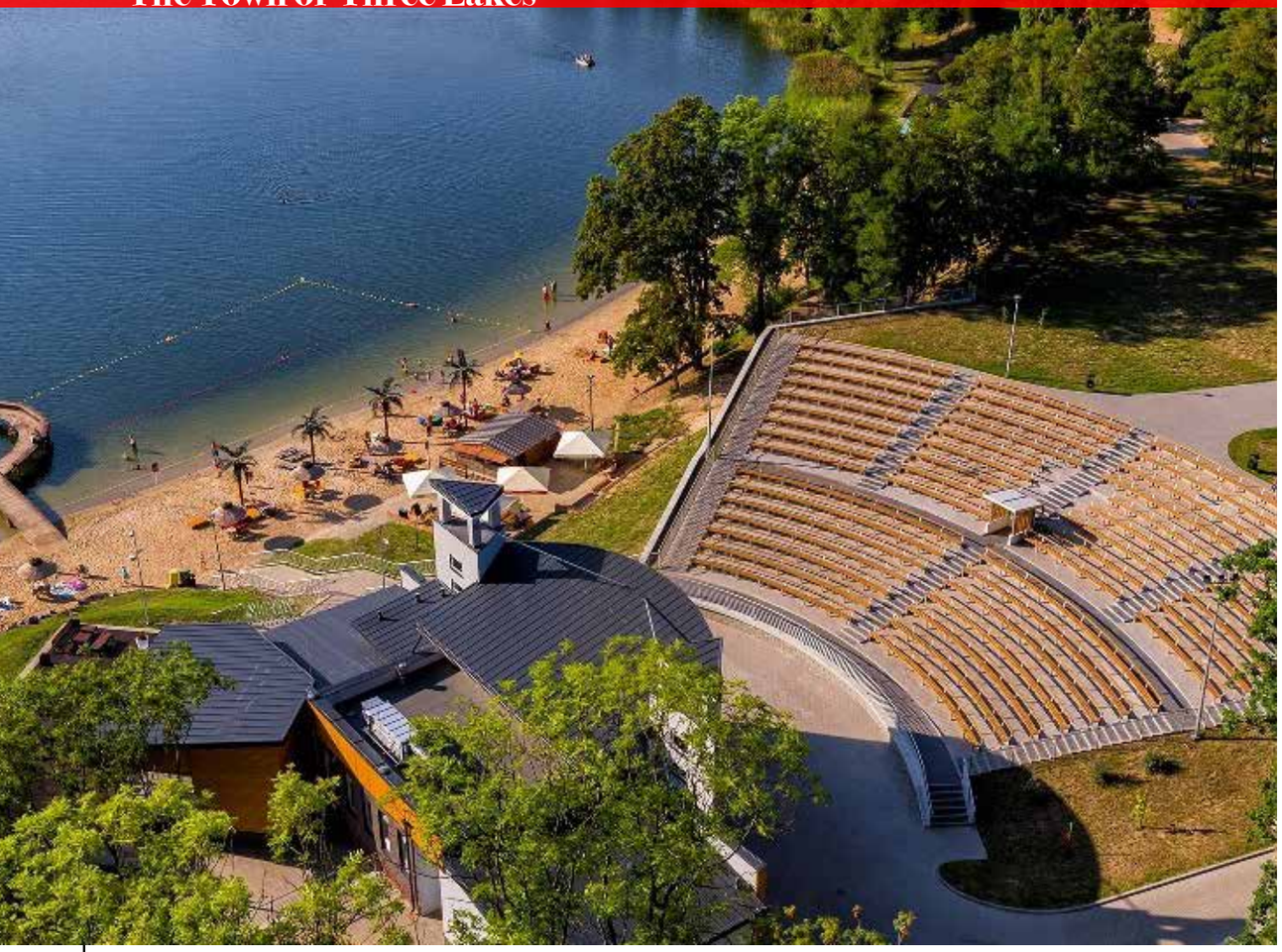

Miasto trzech jezior

Wąbrzeźno, położone między trzema jeziorami i zatopione w zieleni, jest idealnym miejscem do odpoczynku. Dysponuje bogatą bazą rekreacyjno-sportową, gastronomiczną, handlową, usługową i medyczną. Tym, którzy chcieliby tu spędzić weekend, hoteliki oferują wygodne pokoje.

Godnymi polecenia są: Podzamcze z plażą miejską, amfiteatrem, Górą Zamkową i zabytkowym parkiem oraz centrum rekreacyjnym; kryta pływalnia; paintball; squash czy też kręgielnia. Są tu ścieżki rowerowe i spacerowe z punktami widokowymi, stacjami napraw rowerów i minipark fitness. Dla mieszkańców i turystów organizuje się tu wiele imprez.

Bardzo ważnym elementem krajobrazu Wąbrzeźna są jeziora: Fryderyk, Sitno i Jezioro Zamkowe. Fryderyk i Jezioro Zamkowe leżą w górnej częśći zlewni Strugi Wąbrzeskiej. Są to typowe jeziora rynnowe - wąskie, kręte i głębokie. Sitno znajduje się w południowo-zachodniej części Kanału Sitno. Jest to jezioro wytopiskowe, płytkie, o powierzchni 48,3 ha. Jezioro Zamkowe ma powierzchnię 69,6 ha i głębokość maksymalną 18 m. Cechuje je bardzo dobrze rozwinięta linia brzegowa. Fryderyk jest mniejsze, bo ma 25,4 ha powierzchni, ale za to jest głębsze. Jego maksymalna głębokość wynosi 24 m. Oba jeziora są zasilane przez rzeczkę - Strugę Wąbrzeską, inne wodne cieki oraz wody podziemne.

Do rekreacji wykorzystywane jest Jezioro Zamkowe. Na jego wschodnim brzegu znajdują się kąpielisko z plażą i pomostem, działa mała gastronomia, wypożyczalnia sprzętu wodnego. Nad tym jeziorem jest też pękny amfiteatr z całym zapleczem, centrum rekreacji dla dzieci i dorosłych, a w lipcu 2021 roku rozpocznie działalność nowa przystań żeglarska. Wzdłuż Jeziora Zamkowego i jeziora Fryderyk ciągną się ścieżki pieszo-rowerowe, przy których są ławeczki, małe parki fitness, stanowiska dla wędkarzy i punkty widokowe.

Klimat Wąbrzeźna, tak jak klimat całego Pojezierza Chełmińskiego, ma charakter typowo przejściowy między klimatem morskim a klimatem kontynentalnym. Jego cechą charakterystyczną jest zmienność pogody w ciągu roku. Stosunki ogólnoklimatyczne modyfikowane są przez warunki lokalne, w tym przede wszystkim poprzez ukształtowanie terenu.

Wąbrzeźno - History

Wąbrzeźno is one of the oldest towns in Gdańsk Pomerania.
Archaeological research indicates that the beginnings of human activity in this area dates back to the Stone Age.

The first people came to these areas in the mid-4th millennium BC. They came from Bohemia and Moravia. They lived by farming and raising animals. The migrations of people, wars and invasions made it necessary to build fortified settlements or strongholds, which were located mainly by lakes, e.g. between the Frydek and Zamkowy lakes, or a water settlement erected on stilts by Lake Sitno. In the early Middle Ages, a trade route ran from Kujawy to Prussia in the vicinity of the settlement. Its inhabitants, like the entire population of the Chełmno region, adopted the Christian faith during the reign of Mieszko I.

At the beginning of the thirteenth century, the Duke of Mazovia, Konrad, gave the Wąąbrzeźno stronghold to the Prussian bishop Christian. When the Teutonic Knights were brought to Poland, they seized all the possessions of the Chełmno Land, including Wąbrzeźno. This caused sharp disputes and local conflicts, which were put to an end only by Pope Innocent IV, who issued a document of April 19, 1246, in which, inter alia, For the first time in writing, the name of the city was mentioned - Wambrez, meaning a settlement among birches, that translates to Polish as in Brzezinie. (wąbrzeźno) By virtue of the bafore mentioned act, the city again became the property of the Chełmno bishops, and the Chełmno bishop Heidenryk received from the Grand Master Henryk von Hohenlohe 600 łans of land in Chełmża, Wąbrzeźno, Bobrowo and on the Drwęca River.

The Wąbrzeźno settlement was located in the center of the Chełmno bishopric, where communication routes from Mazovia to the Baltic Sea and from the Chełmno Land to the Lubawa Land crossed. This probably influenced at the beginning of the fourteenth century on the decision of the then bishop Herman von Prizna to build a castle on a hill outside the city and to surround the city with a wall. It was probably he who gave it the name „Friedecke", meaning „quiet corner". The construction was completed in 1321. The castle served as the bishop's residence until 1655, and only in the fourteenth century it was the main seat of the bishop.

Wąbrzeźno - historia

Wąbrzeźno należy do najstarszych miejscowości Pomorza Gdańskiego.
Badania archeologiczne wskazują, że początki działalności ludzkiej na tym obszarze pochodzą jeszcze z epoki kamienia łupanego.

Pierwsza ludność przybyła na te tereny w połowie 4 -tysiąclecia m p.n.e. Pochodzili z Czech i Moraw. Żyli z uprawy roli i hodowli zwierząt. Wędrówki ludów, wojny i najazdy spowodowały konieczność budowy osad warownych czy grodów, które lokowano głównie nad jeziorami, jak np. gród pomiędzy jeziorami Frydek i Zamkowym czy osadę nawodną wzniesioną na palach nad jeziorem Sitno. We wczesnym średniowieczu w okolicach osady przebiegał szlak handlowy z Kujaw do Prus. Jej mieszkańcy, podobnie jak cała ludność ziemi chełmińskiej, przyjęli wiarę chrześcijańską już za panowania Mieszka I.

Z początkiem XIII wieku książę mazowiecki Konrad podarował gród wąbrzeski biskupowi pruskiemu Chrystianowi. Z chwilą sprowadzania do Polski Krzyżaków, zagarnęli oni wszystkie posiadłości ziemi chełmińskiej, w tym również Wąbrzeźno. Wywołało to ostre zatargi i lokalne konflikty, którym kres położył dopiero papież Innocenty IV, wydając dokument z 19 kwietnia 1246 roku, w którym m.in. wymieniono po raz pierwszy na piśmie nazwę miasta – Wambrez, oznaczającą osadę wśród brzóz, czyli w brzezinie. Mocą wspomnianego aktu miasto ponownie przeszło na własność biskupów chełmińskich, a biskup chełmiński Heidenryk otrzymał od wielkiego mistrza Henryka von Hohenlohe 600 łanów ziemi w Chełmży, Wąbrzeźnie, Bobrowie i nad Drwęcą.

Osada wąbrzeska znajdowała się w centrum biskupstwa chełmińskiego, tu krzyżowały się drogi komunikacyjne z Mazowsza nad Bałtyk i z ziemi chełmińskiej do ziemi lubawskiej. Wpłynęło to zapewne na początku XIV wieku na decyzję ówczesnego biskupa Hermana von Prizna o wzniesieniu na wzgórzu za miastem zamku oraz otoczeniu miasta murem. Prawdopodobnie to on nadał mu nazwę „Friedecke", czyli „spokojny zakątek". Budowę ukończono w 1321 roku. Zamek pełnił funkcję rezydencji biskupiej do 1655 roku, przy czym jedynie w XIV wieku była to główna siedziba biskupa.

Obraz Bronisława Stańczewskiego, 1929

Wąbrzeźno - History

In the 14th and 15th centuries, the city flourishes and around 1330 it receives a location privilege, stating, among others, that the town had 6 ha, it had the shape of a rectangle with dimensions of 300 by 200 m, there was a castle and a church here and city walls. During the wars with the Teutonic Order, the city suffered a lot. In the Battle of Grunwald, the inhabitants of Wąbrzeźno, as subjects of the Grand Master, fought on the side of the Order. The standard-bearer of the Chełmno Land was Mikołaj of Rynsk, the later founder of the anti-Teutonic Lizard Society, which significantly contributed to undermining the domination of the Order in Pomerania.

Under the Second Peace of Toruń of 1466, the Chełmno land and Wąbrzeźno came under the rule of the Polish king (Royal Prussia). The power over the city was still exercised by the Chełmno bishop. The city was slowly recovering from its decline and destruction, and on January 10, 1534, the bishop of Warmia, Jan Dantyszek, with the consent of King Sigismund I the Old, issued a document granting a number of privileges to the impoverished city, including its own seal and a coat of arms showing a black eagle's wing pierced with a golden pastor on a red field .

Ruiny Zamku Biskupiego 1939

10 stycznia 1534 biskup Jan Dantyszek wystawił miastu nowy przywilej lokacyjny i nadał herb. Prezentowany na zdjęciu przywilej przepisał z oryginału Jerzy Szlachcikowski.

W XIV i XV wieku miasto rozkwita, około 1330 roku otrzymuje przywilej lokacyjny określający m.in., że miasto posiadało 6 ha, miało kształt prostokąta o wymiarach 300 na 200 m, były tu zamek, kościół i mury miejskie. W czasie wojen z zakonem krzyżackim miasto znacznie ucierpiało. W bitwie pod Grunwaldem mieszkańcy Wąbrzeźna, jako poddani wielkiego mistrza, walczyli po stronie zakonu. Chorążym ziemi chełmińskiej był Mikołaj z Ryńska, późniejszy założyciel antykrzyżackiego Towarzystwa Jaszczurczego, które znacznie przyczyniło się do podważenia dominacji zakonu na obszarze Pomorza.

Na mocy II pokoju toruńskiego z 1466 roku ziemia chełmińska wraz z Wąbrzeźnem przeszły pod panowanie króla polskiego (Prusy Królewskie). Władzę nad miastem nadal sprawował biskup chełmiński. Miasto powoli dźwigało się z upadku i zniszczeń, a 10 stycznia 1534 roku biskup warmiński Jan Dantyszek, za zgodą króla Zygmunta I Starego wystawił zubożałemu miastu dokument przyznający szereg przywilejów, w tym własną pieczęć oraz herb przedstawiający na czerwonym polu czarne skrzydło orła przebite złotym pastorałem.

Wąbrzeźno - historia

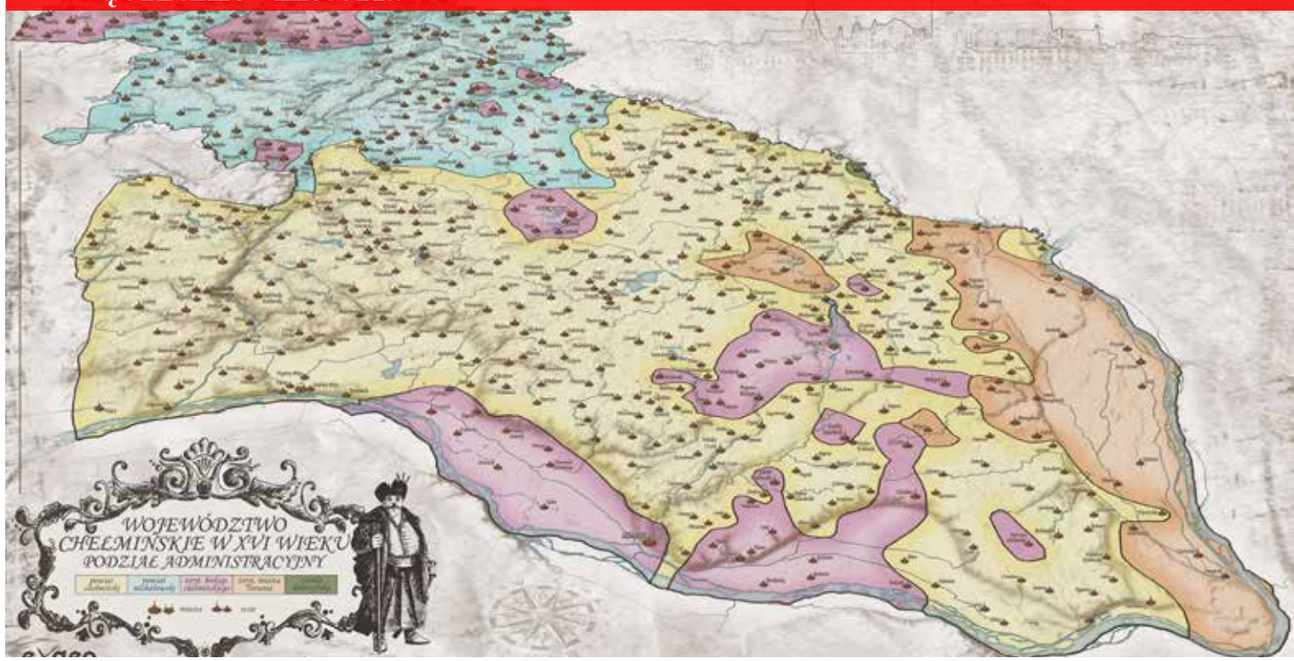

Herb miasta umieszczony na Ratuszu

The turn of the 16th and 17th centuries was the period of the town's greatest splendour. There was a development of the commodity and economy, local trade and crafts, but the main occupation of the town's inhabitants was agriculture and breeding. At that time, the city was Polonized - all preserved documents and notes from that period were edited in Polish or Latin.

The period of the town's development was severely hampered by the wars with Sweden. During the second Swedish invasion in 1655, the town and the castle were completely burnt down, and the city seal and privileges granted by bishops were lost during the plunder. Moreover, the losses were exacerbated by epidemics of infectious diseases, crop failures, etc.

After the First Partition of Poland, in 1773 the Prussian King Frederick II announced the secularization of church property, as a result of which Wąbrzeźno ceased to be subject to the bishop's authority. At that time, the city had 78 houses, but no official building, and 77 people had civil rights. The city occupied an area of over 1000 ha, there were 29 breweries and 1 distillery operating in it. In 1778 the Prussian authorities changed the name of Wabrzeźno to Briesen, to which Westpreussen was later added. The partitioning authorities, after seizing Royal Prussia, began to re-colonize these lands, bringing German settlers and making German an official language. It started slowly but systematically and the planned process of tingling Wąbrzeźno and the region.

Wąbrzeźno - History

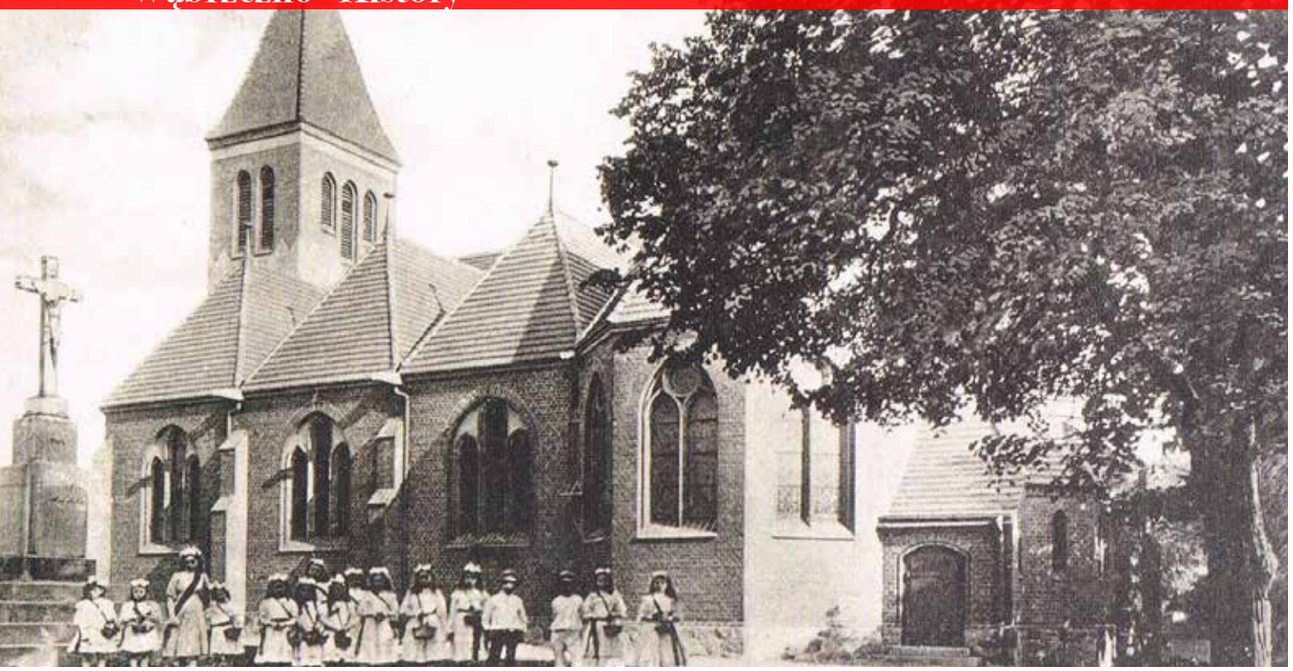

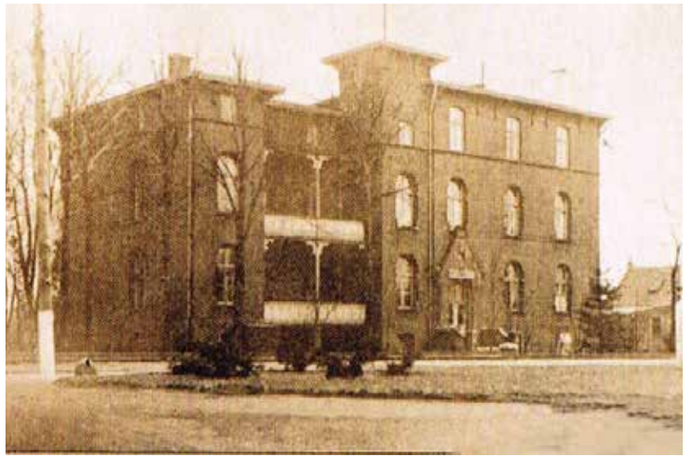

Wąbrzeźno - historia

Przełom XVI i XVII wieku był okresem największej świetności miasta. Nastąpił rozwój gospodarki towarowo-pieniężnej, lokalnego handlu oraz rzemiosła, jednak głównym zajęciem mieszkańców były rolnictwo i hodowla. W tym czasie nastąpiła polonizacja miasta – wszelkie zachowane dokumenty i zapiski z tego okresu redagowane były po polsku lub łacinie.

Okres rozwoju Wąbrzeźna został poważnie zahamowany przez wojny ze Szwecją. W czasie drugiego najazdu szwedzkiego w 1655 roku miasto wraz z zamkiem doszczętnie spłonęło, a podczas grabieży zaginęła pieczęć miejska i nadane przez biskupów przywileje. Ponadto straty potęgowane były przez epidemie chorób zakaźnych, klęski nieurodzaju itp.

Po I rozbiorze Polski, w 1773 roku król pruski Fryderyk II ogłosił sekularyzację dóbr kościelnych, skutkiem czego Wąbrzeźno przestało podlegać władzy biskupiej. W tym czasie miasto liczyło 78 domów, ale żadnego budynku urzędowego, prawa obywatelskie posiadało 77 osób. Miasto zajmowało powierzchnię 60 łanów, działało w nim 29 browarów i 1 gorzelnia. W 1778 roku pruskie władze zmieniły nazwę Wąbrzeźno na Briesen, do której dodawano później Westpreussen. Władze zaborcze, po zagarnięciu Prus Królewskich, rozpoczęły ponowną kolonizację tych ziem, sprowadzając osadników niemieckich oraz ustalając język niemiecki urzędowym. Rozpoczął się powolny, ale systematyczny i planowy proces niemczenia Wąbrzeźna i regionu.

Po utworzeniu Księstwa Warszawskiego w 1807 roku miasto znalazło się w jego granicach. Po upadku Napoleona na trzy lata ziemię chełmińską zajęły wojska rosyjskie. Dopiero Kongres Wiedeński w 1815 roku przyłączył te ziemie ponownie do Prus Zachodnich.

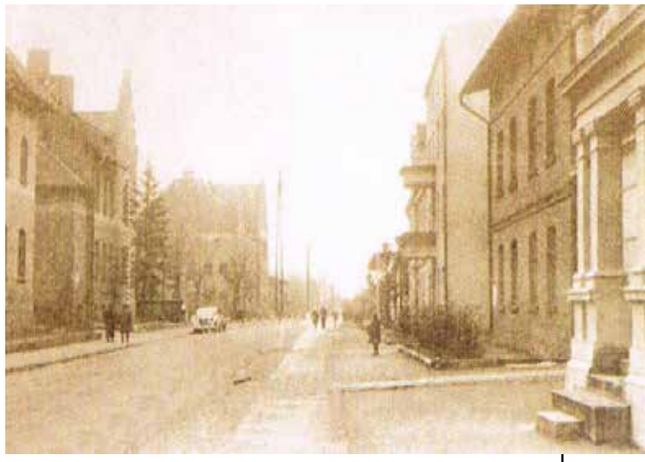

In the 1930s over a thousand German colonists were settled in Wąbrzeźno, for who in 1852 a Protestant parish was established. In 1897, the Protestant diocese of Wąbrzesko was established. The reunification of Germany in 1871 tightened Prussian policy towards Poles, the Prussian government removed the Polish language from public life and intensified the colonization. However, during this period, a number of public buildings were built incl. town hall, post office and train station, schools, hospital, court, waterworks, power plant. Railway connection from Toruń to Jabłonowo in operation in 1872, contributed to the economic development of the city. Development was also promped by the establishment of the Wąbrzeski County in 1887. The flourishing of the city, with 8,173 inhabitants in 1912, was also marked in social spheres. Various associations and organizations were set up to support the spirit of Polishness, incl. industrial companies, banking and educational associations and sports.

The outbreak of the First World War caused a stagnation in the economy and trade, but at the same time raised hopes for regaining independence. The Treaty of Versailles (1919) resulted in the Chełmno Land return to the reborn Poland. On January 19, 1920, troops of Grenzschutz (German border guards) left Wąbrzeźno, and on January 20, the 1st Krechowiecki Lancers Regiment under the command of General Pruszyński entered the city. A few days later, General Józef Haller came to the town. It was the beginning of a new period in the history of Wąbrzeźno, which returned to the motherland after nearly 150 years. People came from southern Poland, the German minority lost its privileged position, and the Polonization of schools, offices and institutions began. Polish education and culture developed, educational activities were conducted by numerous social and professional organizations, amateur music groups, choirs and associations were established. The sports clubs „Pomorzanka" and „Pogoń" were very popular. In the interwar period, the fate of the printing center in Brzeg, where 9 magazine titles were published, including „Głos Wąbrzeski" and „Pomorzanin", which have been published since 1920.

History - The Economy Boom

Historia - rozkwit gospodarczy

W latach trzydziestych osiedlono w Wąbrzeźnie ponad tysiąc kolonistów niemieckich, dla których w 1852 roku ustanowiono parafię protestancką. W 1897 roku powołana została protestancka diecezja wąbrzeska. Zjednoczenie Niemiec w 1871 roku zaostrzyło politykę pruską wobec Polaków, rząd pruski usunął język polski z życia publicznego i nasilił akcję kolonizacyjną. Jednakże w tym okresie wzniesiono w mieście szereg obiektów użyteczności publicznej, m.in. ratusz, pocztę i dworzec kolejowy, szkoły, szpital, sąd, wodociągi, elektrownię. Połączenie kolejowe z Torunia do Jabłonowa, uruchomione w 1872 roku, przyczyniło się do gospodarczego rozkwitu miasta. Rozwojowi sprzyjało także utworzenie w 1887 roku powiatu wąbrzeskiego. Rozkwit miasta, liczącego w 1912 roku 8.173 obywateli, zaznaczył się również w sferze życia społecznego. Zawiązały się różnego rodzaju stowarzyszenia i organizacje podtrzymujące wśród wąbrzeźnian ducha polskości: towarzystwa przemysłowe, koła bankowe, oświatowe i sportowe.

Wybuch pierwszej wojny światowej spowodował zastój w gospodarce i handlu. Jednocześnie rozbudził nadzieje na odzyskanie niepodległości. Traktat wersalski (1919) ostatecznie zadecydował o włączeniu ziemi chełmińskiej do odrodzonej Polski. 19 stycznia 1920 roku Wąbrzeźno opuściły oddziały Grenzschutzu (niemiecka straż graniczna), a nazajutrz, 20 stycznia wkroczył do miasta I Pułk Ułanów Krechowieckich pod dowództwem gen. Pruszyńskiego. Kilka dni później do miasta przybył gen. Józef Haller. Był to początek nowego okresu dziejów Wąbrzeźna, które po blisko 150 latach powróciło do macierzy. Napłynęła ludność z południowej Polski, mniejszość niemiecka utraciła swą uprzywilejowaną pozycję, rozpoczęła się polonizacja szkół, urzędów i instytucji. Rozwijały się szkolnictwo i kultura polska, działalność oświatową prowadziły liczne organizacje społeczne i zawodowe, powstały amatorskie zespoły muzyczne, chóry oraz liczne stowarzyszenia. Dużą popularnością cieszyły się kluby sportowe „Pomorzanka" i „Pogoń". W okresie międzywojennym ważną rolę odgrywał wąbrzeski ośrodek drukarski, wydawano tu 9 tytułów czasopism, m.in. ukazujące się od 1920 roku „Głos Wąbrzeski" i „Pomorzanin".

GŁOS WĄBRZESKI

Witajcie Sokoli!

APEL DO SPOŁECZEŃSTWA!

Krótki okres niepodległości zakończył wybuch II wojny światowej. Po wkroczeniu wojsk niemieckich zaczęła się akcja eksterminacji ludności polskiej. Aresztowanych - głównie inteligencję, księży, urzędników i kupców - wywożono do obozów w Potulicach i Toruniu lub zamykano w byłej fabryce Polskiego Przemysłu Gumowego. Większość z ok. tysiąca zgromadzonych tam osób rozstrzelano w Łopatkach oraz Kurkocinie.

W czasie okupacji znacznie wzrosła liczba ludności niemieckiej, obowiązywał zakaz posługiwana się językiem polskim, zlikwidowano polskie szkoły, organizacje, powrócono do niemieckiej nazwy miasta Briesen Westpreussen. Rozpoczęto również akcję wysiedleńczą, sprowadzając jednocześnie niemieckich osadników. Odpowiedzią na terror był opór ludności polskiej, działającej w organizacji konspiracyjnych, których zadaniem były walka zbrojna, sabotaż i działalność wywiadowcza. 24 stycznia

The short period of independence ended with the outbreak of World War II. After the entry of the German army, the action to exterminate the Polish population began. Those arrested, mainly the intelligentsia, priests, officials and merchants, were transported to camps in Potulice and Toruń or locked in the former factory of the Polish Rubber Industry. Most of the approximately 1,000 people gathered there were shot in Łopatkach and Kurkocin.

During the occupation, the number of the German population increased significantly, the use of the Polish language was forbidden, Polish schools and organizations were closed, and the German name of the city was returned to Briesen Westpreussen. A displacement action was also started, at the same time bringing in German settlers. The response to the terror was the resistance of the Polish population operating in underground organizations whose task was armed struggle, sabotage and intelligence activities.

Historia- II Wojna Swiatowa

Historia - PRL

1945 r. do miasta wkroczyły oddziały Armii Czerwonej, przystąpiono do organizowania administracji państwowej, część ludności Wąbrzeźna i okolic deportowano w głąb ZSRR.

Po zakończeniu II wojny światowej, przystąpiono do organizowania administracji państwowej, zajęto się wyżywieniem ludności, opieką społeczną i uruchomieniem warsztatów pracy. Według spisu ludności w 1950 roku Wąbrzeźno zamieszkiwały 8.873 osoby. Około 50 % ogółu zatrudnionych pracowało w powstałych na początku lat pięćdziesiątych Pomorskich Zakładach Tworzyw Sztucznych. Obok tego dużego zakładu powstawały również małe i średnie przedsiębiorstwa. Zagospodarowano tereny rolnicze i zwiększono poziom produkcji rolnej. Miasto zaczęło się rozbudowywać. Budowano nowe osiedla, ulice i ciągi spacerowe, ruszyło także indywidualne budownictwo mieszkaniowe. Stawiano nowe obiekty szkolne na terenie miasta i powiatu, modyfikowano sieć biblioteczną. W 1975 roku nastąpiła likwidacja powiatu oraz reforma administracji miasta. W roku 1987 odbyły się w Wąbrzeźnie ogólnopolskie dożynki z udziałem władz państwowych PRL. Wrzesień 1980 roku to okres tworzenia się w wąbrzeskich zakładach struktur „Solidarności", a w 1981 roku pozycja NSZZ była już mocno ugruntowana. Związek działał we wszystkich przedsiębiorstwach i coraz bardziej angażował się, „wydzierając" powoli PZPR i jej ludziom w administracji monopol na arbitralne rozstrzyganie lokalnych spraw i problemów.

After the end of World War II, the state administration was organized, the people were fed, welfare and work workshops were launched. According to the 1950 census, 8873 people lived in Wąbrzeźno. About 50% of the total number of employees worked in the Pomeranian Plastic Plants established in the early 1950s. In addition to this large plant, also small and medium-sized enterprises were established. Agricultural land was developed and the level of agricultural production increased. The city began to expand. New housing estates, streets and strolls were built, and individual housing construction was launched. New school facilities were built in the town and district, and the library network was modified. In 1975, the district was liquidated and the city administration was reformed. In 1987, a nationwide harvest festival was held in Wąbrzeźno with the participation of the state authorities of the People's Republic of Poland. September 1980 was the time when the Solidarity structures were being established in the Wąbrzeski factories, and in 1981 the position of the NSZZ was already well established. The union was active in all enterprises and became more and more involved, slowly "tearing away" the monopoly of the PZPR and its people in administration for arbitrary resolution of local issues and problems.

Wąbrzeźno Today

After the political changes In the 1980s and 1990s, the reform of local government started in 1990 constituted an important impulse for the development of Wąbrzeźno. First of all, it made the city independent, reduced its dependence on the „headquarters", and released the initiative of its inhabitants.

Apart from the necessary systemic transformations, the process of „catching up" has started. After the administrative reform in 1999, the city became the capital of the newly created county, one of the 23 voivodeships of Kujawsko-Pomorskie.

The year 1990 started a new stage in the development of the city. The new city council, the city board and the mayor were elected. Bogdan Koszuta became the first mayor. The commencement of the local government activity had a very positive impact on the implementation of investment tasks in the city. During this period, a lot of emphasis was placed on the development of housing, municipal infrastructure, organization of sewage management, and renovation of educational institutions. Moreover, as one of the first in the country, from September 1, 1990, the city took over the running of primary schools, and in the years 1995 - 98 it ran a general secondary school, on August 17, 1990, the first issue of the local magazine „Wąbrzeskie News" was published systematically for 20 years, first as a biweekly, then as a weekly until the end of August 2010.

In 1991, the Social Committee for the Construction of the Municipal Cable Television was established. He managed the network and the production of the local program until 1994. Later, management was transferred to the Wąbrzeski House of Culture. In 2001, I administer the network by the acquired company Multimedia. The local MTK program has been produced by the WDK team until today. The programs are broadcast on a weekly basis. The investment achievements of this period include the commissioning of a modern sewage treatment plant. As a result, sewage systems (approx. 96% of the city) and water supply were expanded. In 1996, Wąbrzeźno celebrated its 750th anniversary. This year is also associated with decisions and investments important for the city's development. The City Council established, as one of the first in the country, the Regional Society for Social Housing in Wąbrzeźno. An important event was the opening of a gas pipeline reduction station in 1996, which, after years of efforts by local authorities, was brought to the city.

Nowa rzeczywistość

Po przemianach ustrojowych w Polsce, rozpoczęta w 1990 roku reforma samorządu terytorialnego stanowiła ważny impuls dla rozwoju Wąbrzeźna. Przede wszystkim usamodzielniła miasto, zmniejszyła jego zależność od „centrali", wyzwoliła inicjatywę mieszkańców.

Oprócz niezbędnych przeobrażeń ustrojowych, rozpoczął się proces „odrabiania zaległości". Po reformie administracyjnej w 1999 roku miasto zostało stolicą nowo utworzonego powiatu, jednego z 23 woje- wództwa kujawsko-pomorskiego.

Nowy etap rozwoju miasta zapoczątkował rok 1990. Wybrano nową radę miejską, zarząd miasta i burmistrza. Pierwszym burmistrzem został Bogdan Koszuta. Rozpoczęcie działalności samorządu terytorialnego wpłynęło bardzo korzystnie na realizację zadań inwestycyjnych w mieście. W okresie tym duży nacisk położono na rozwój mieszkalnictwa, infrastruktury komunalnej, uporządkowanie gospodarki ściekowej, remonty placówek oświatowych. Ponadto, jako jedno z pierwszych w kraju, od 1.09.1990 roku miasto przejęło prowadzenie szkół podstawowych, a w latach 1995 - 98 prowadziło liceum ogólnokształcące, 17 sierpnia 1990 roku wydano pierwszy numer pisma lokalnego „Wiadomości Wąbrzeskie", które ukazywało się systematycznie przez 20 lat, najpierw jako dwutygodnik, następnie jako tygodnik, do końca sierpnia 2010 roku.

W 1991 roku powstał Społeczny Komitet Budowy Miejskiej Telewizji Kablowej. Siecią oraz produkcją lokalnego programu zarządzał do 1994 roku. Potem zarządzanie przekazano Wąbrzeskiemu Domowi Kultury. W roku 2001 administrację siecią przejęta firma Multimedia. Program lokalny MTK produkowany jest przez ekipę WDK do dzisiaj. Audycje emitowane są w cyklu tygodniowym. Do osiągnięć inwestycyjnych tego okresu zaliczyć należy oddanie do użytku nowoczesnej oczyszczalni ścieków. W ślad za tym rozbudowano sieci kanalizacyjne (ok. 96 % miasta) i wodociągowe. W 1996 roku Wąbrzeźno uroczyście obchodziło 750 – lecie istnienia. Z rokiem tym wiążą się również ważne dla rozwoju miasta decyzje oraz inwestycje. Rada Miejska powołała, jako jedno z pierwszych w kraju, Regionalne Wąbrzeskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego. Istotnym wydarzeniem było otwarcie w 1996 roku stacji redukcyjnej gazociągu, który, po latach starań władz samorządowych, doprowadzono do miasta.

Since the beginning of the 1990s, about 900 flats in multi-family housing have been commissioned in the city. In the years 1995 - 2001, all coal-fired boiler houses were shut down, and their place was taken by ecological oil and gas boiler houses. Street lighting was modernized. New internal roads were built, including on the so-called „Osiedle Ptasie", John Paul II Square was rebuilt. In October 2005, the name Paweł Bączyński. City Swimming Pool was opened.

Convenient communication is the basic condition for the city's economic development. Activities, started in 2001 with the development of a feasibility study, and completed in 2004 with the purchase of land, were the basis for the implementation of a great project - the construction of a city bypass. The investment, carried out by the joint efforts of the County Office and the City Hall, was completed on August 31, 2006. The bypass with a length of 7.8 km contributed to the elimination of burdensome transit traffic from the city centre. Road traffic safety has improved, the noise level and exhaust emissions have decreased. Convenient areas for future investments have been created around the beltway. Since 2006, the City of Wąbrzeźno has been cooperating with the German town of Syke, located in Lower Saxony, Germany (Diepholz district). On December 8, 2006, a partnership agreement between the towns of Wąbrzeźno - Syke was signed in Syke. It gives the possibility of wide cooperation in the field of education, culture, sport, local government administration and security. The partnership contributes to the deepening of relations and acceptance between citizens of both countries.

Wąbrzeźno - Today

Nowa rzeczywistość

Od początku lat 90. w mieście oddano do użytku ok. 900 mieszkań w budownictwie wielorodzinnym. W latach 1995 - 2001 wyłączone zostały wszystkie kotłownie węglowe, a ich miejsce zajęty ekologiczne kotłownie olejowo-gazowe. Zmodernizowano oświetlenie uliczne. Wybudowano nowe drogi wewnętrzne, m.in. na Osiedlu Ptasim, przebudowano Plac Jana Pawła II. W październiku 2005 roku oddano do użytku Pływalnię Miejską im. Pawła Bączyńskiego.

Podstawowym warunkiem rozwoju gospodarczego miasta jest dogodna komunikacja. Działania, rozpoczęte w 2001 roku opracowaniem studium wykonalności, a zakończone w 2004 roku wykupem gruntów, były podstawą do zrealizowania wielkiego przedsięwzięcia - budowy obwodnicy miasta. Inwestycję, realizowaną wspólnymi siłami Starostwa Powiatowego i Urzędu Miasta, zakończono 31 sierpnia 2006 roku. Obwodnica o długości 7,8 km przyczyniła się do wyeliminowania uciążliwego ruchu tranzytowego z centrum miasta. Poprawiło się bezpieczeństwo ruchu drogowego, obniżył się poziom hałasu i emisji spalin. Wokół obwodnicy powstały dogodne tereny pod przyszłe inwestycje. Od 2006 roku Gmina Miasto Wąbrzeźno współpracuje z niemieckim miastem Syke, położonym w Dolnej Saksonii w Niemczech (powiat Diepholz). 8 grudnia 2006 roku w Syke podpisana została umowa partnerstwa miast Wąbrzeźno - Syke. Daje ona możliwość szerokiej współpracy na płaszczyźnie oświaty, kultury, sportu, administracji samorządowej i bezpieczeństwa. Partnerstwo przyczynia się do pogłębiania stosunków i akceptacji między obywatelami obu państw.

Since Poland's accession to the European Union, Wąbrzeźno has been intensively seeking external funds for the implementation of various projects. As part of the Norwegian Financial Mechanism, the city obtained funds for the thermal modernization of the facilities of the Wąbrzeski Cultural Center, the UNIA Municipal Sports Club, the Municipal Kindergarten, the Municipal Kindergarten Branch, Primary School No. 2, Primary School No. 3, Middle School No. 1. The project has been completed in May 2009. In the years 2008-2011, the city centre was revitalized - John Paul II Square and the adjacent streets. 43.75% of the investment was financed by the European Regional Development Fund. Nearly PLN 7 million was spent on the renovation of the centre.

In 2009 and 2010, the first two sections of the pedestrian and bicycle path in the city were laid at the Castle Lake. In 2012, thanks to co-financing from the Regional Program of the Kujawsko-Pomorskie Voivodeship, nine more were built. The next ones were built during the construction and reconstruction of streets in the city. In 2016, their total length of the operational screen is approx. 9 km, and in 2020 - nearly 14 km.

A very important step for the residents was the signing of an agreement in 2011, under which the local government took over provincial roads within the city limits, in return for putting the city bypass under the province management. The modernization of roads lasted from 2012 to 2013 and cost over PLN 7 million. Since 2011, many roads have been rebuilt and built. Thus, the city gained not only safety, but also appearance.

Wąbrzeźno - Today

The local government also focused on the development of sports and tourist facilities. In mid-2010, Orlik was commissioned, and in 2011, a multi-purpose sports field was built at the Primary School No. 2. In 2014, two sports fields and football fields were built at Primary School No. 3. The latter was built as part of the project for the expansion of the sports base, which was established in 2012. As part of this project, a manoeuvring yard was also built, and in the years 2018-2020 the city stadium was modernized, which became a certified athletics facility.

One of the most important ecological investments carried out in 2014 and 2015 was the modernization of the sewage treatment plant. A modern marketplace has been operating in the city since 2013. From 2014, residents can indicate for implementation projects submitted according to the civic budget. The year 2016 was marked by the commencement of works on the construction of a modern building for the Municipal and County Public Library. The investments were completed in December 2017. In 2018, a new bridge was built on Lake Zamkowe, and on September 2, a new amphitheatre was officially opened in Podzamcze. In the years 2020-2021, further investments were carried out, such as the construction of a recreation and leisure park, modernization of the park and small architecture equipment, construction of a water sports marina, replacement of street lighting with LED and construction of two graduation towers.

Nowa rzeczywistość

Wąbrzeźno od momentu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej intensywnie zabiega o fundusze z zewnątrz na realizację różnych projektów. W ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego miasto uzyskało środki na termomodernizację obiektów Wąbrzeskiego Domu Kultury, Miejskiego Klubu Sportowego UNIA, Przedszkola Miejskiego, Filii Przedszkola Miejskiego, Szkoły Podstawowej nr 2, Szkoły Podstawowej nr 3, Gimnazjum nr 1. Realizację projektu zakończono w maju 2009 roku. W latach 2008 – 2011 przeprowadzono rewitalizację centrum miasta - Placu Jana Pawła II wraz z przyległymi do niego uliczkami. Inwestycja w 43,75% została sfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Na odnowę centrum wydano blisko 7 mln zł.

W 2009 r. i 2010 r. nad Jeziorem Zamkowym położono pierwsze w mieście dwa odcinki ścieżki pieszo-rowerowej. W 2012 roku, dzięki dofinansowaniu z Regionalnego Programu Województwa Kujawsko-Pomorskiego, wybudowano dziewięć kolejnych. Następne powstawały przy okazji budowy i przebudowy ulic prowadzonych na terenie miasta. W 2016 roku ich łączna długość wynosiła ok. 9 km, a w 2020 roku blisko 14 km.

Bardzo ważnym krokiem dla mieszkańców było podpisanie w 2011 roku porozumienia, na mocy którego samorząd przejął drogi wojewódzkie w granicach miasta, w zamian za oddanie obwodnicy miasta w zarząd województwa. Modernizacja dróg trwała od 2012 do 2013 roku i pochłonęła ponad 7 mln złotych. Od 2011 roku przebudowano i stworzono wiele dróg. Miasto zyskało tym samym nie tylko na bezpieczeństwie, ale i na wyglądzie.

Samorząd postawił też na rozwój bazy sportowej i turystycznej. W połowie 2010 roku oddano do użytku Orlika, a w 2011 przy Szkole Podstawowej nr 2 wybudowano boisko wielofunkcyjne. W 2014 roku przy Szkole Podstawowej nr 3 wybudowano dwa boiska - wielofunkcyjne i do piłki nożnej. Te ostatnie powstały w ramach projektu rozbudowy bazy sportowej, który opracowano w 2012 roku. W ramach tego projektu wybudowano też plac manewrowy, a w latach 2018 - 2020 zmodernizowano stadion miejski, który stał się certyfikowanym obiektem lekkoatletycznym.

Jedną z najważniejszych inwestycji ekologicznych, prowadzonych w 2014 i 2015 roku była modernizacja oczyszczalni ścieków. Od 2013 roku w mieście jest nowoczesne targowisko. Od 2014 roku funkcjonuje budżet obywatelski. Rok 2016 zapisał się rozpoczęciem prac przy projekcie budowy nowoczesnego gmachu dla Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej. Inwestycje zakończono w grudniu 2017 roku. W 2018 roku na Jeziorze Zamkowym postawiono nowy most, a 2 września uroczyście - w czasie dożynek wojewódzkich - otwarto na Podzamczu nowy amfiteatr. W latch 2020-2021 realizowane były kolejne inwestycje, jak np. budowa parku rekreacji i wypoczynku, modernizacja parku i urządzeń małej architektury, budowa przystani sportów wodnych, wymiana oświetlenia ulicznego na LED oraz budowa dwóch tężni.

The Town Centre

The heart of Wąbrzeźno was and still is the market square. For centuries, it has been a meeting place for residents and a centre of commercial and social life.

Quarterly fairs were held here already in the Middle Ages, attracting traders and crowds of buyers. It is here that the first town hall was built, where the city authorities were located, and it was here that distinguished guests were welcomed and religious and civic celebrations were organized. The market has witnessed many events. Among others, king Władysław Jagiełło, dignitaries of the Church, famous writers and political activists. It is here that the residents of the barn, first with General Stanisław Pruszyński and the next with General Józef Haller, celebrated the return of Wąbrzeźno to the Motherland.

The character of this place has not changed since the 14th century. Today the market square is beautifully restored. It is dominated by two lizards, which are a symbol of the founding of Wąbrzeźno in 1397. Associations of knights of the Chełmno Land. Its atmosphere is created by charming Art Nouveau tenement houses. In summer, immersed in flowers, in winter decorated with light illuminations, it still attracts residents and guests.

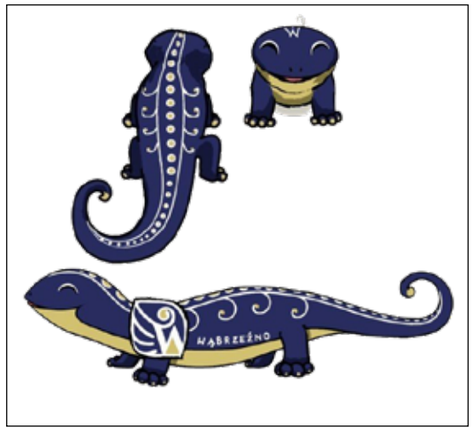

Centrum miasta

Sercem Wąbrzeźna był i jest rynek. Od wieków to miejsce spotkań mieszkańców oraz centrum życia handlowego i społecznego.

Już w średniowieczu odbywały się tu kwartalne jarmarki, które przyciągały handlujących i tłumy kupujących. To tu stanął pierwszy ratusz, w którym siedzibę miały władze miasta, i to tutaj witano znamienitych gości oraz organizowano uroczystości religijne i obywatelskie. Rynek był świadkiem wielu wydarzeń. Zaglądali tu m.in. król Władysław Jagiełło, dostojnicy Kościoła, znani pisarze i działacze polityczni. To tu wąbrzeźnianie najpierw z gen. Stanisławem Pruszyńskim i następne z gen. Józefem Hallerem świętowali powrót Wąbrzeźna do Macierzy.

Charakter tego miejsca nie zmienia się od XIV w. Dzisiaj rynek jest pięknie odrestaurowany. Królują na nim dwie jaszczurki, będące symbolem prężnie działającego w Wąbrzeźnie stowarzyszenia rycerstwa ziemi chełmińskiej Towarzystwa Jaszczurczego. Jego klimat tworzą urokliwe secesyjne kamienice. Latem zatopiony w kwiatach, zimą ozdobiony iluminacjami świetlnymi nadal zwabia do siebie mieszkańców i gości.

Jaszczurki na Placu Jana Pawła II. Symbol prężnie działającego na ziemi wąbrzeskiej Towarzystwa Jaszczurczego

Lizards on John Paul II Square. Sybmol of the Jaszczurczy Society, which was very active in the Wąbrzeska region

Maskotka Wąbrzeźna projektu E. Wielochy
City's mascote by E. Wielocha

The Church of Our Lady Queen of Poland initially served as an Evangelical temple. Protestantism developed rapidly with the Prussian rule in Wąbrzeźno. His followers initially held services in a private home. Only with the increase in the number of Protestants and after collecting the appropriate funds, the construction of the temple began.

Built in the years 1835-1836, the neo-Romanesque church was located in the south-eastern part of the market square. In later years, a high tower was added to it, on which three new bells were hung, funded by members of the Lutheran community.

In 1897, Wąbrzeźno became the heart of the newly created Lutheran diocese, with almost twenty thousand people living in thirty nearby towns.

Therefore, the church was expanded by adding a chancel and sacristy. Inside, galleries were erected to accommodate a larger number of the faithfuls, new windows were founded, in the choir part three stained-glass windows with images of Jesus and St. Peter and St. Paweł, a new organ instrument has been installed in the western gallery.

The Second World War led to the destruction of the local Evangelical community, forcing some of its members to emigrate. The abandoned temple was taken over by Catholics as a school chapel dedicated to Our Lady, Queen of Poland. Since 1987, the temple serves as a parish church.

Parish Church of Our Lady Queen of Poland

fot.Marcin Zduniak

fot.Marcin Zduniak

Kociół parafialny pw. Matki Bożej Królowej Polski

Kościół pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski początkowo pełnił rolę świątyni ewangelickiej. Wraz z nastaniem w Wąbrzeźnie rządów pruskich nastąpił szybki rozwój protestantyzmu. Jego wyznawcy początkowo odprawiali nabożeństwa w domu prywatnym. Dopiero gdy wzrosła liczba ewangelików oraz po zebraniu odpowiednich funduszy, przystąpiono do budowy świątyni.

Wzniesiony w latach 1835 - 1836 neoromański kościół ulokowany został w południowo-wschodniej części rynku. W późniejszych latach dobudowano do niego wysoką wieżę, na której zawieszono trzy nowe dzwony ufundowane przez członków gminy luterańskiej.

W 1897 roku Wąbrzeźno stało się sercem nowo utworzonej diecezji luterańskiej, liczącej prawie dwadzieścia tysięcy osób zamieszkujących w trzydziestu okolicznych miejscowościach.

Wzrost wiernych przyczynił się do ponownej rozbudowy świątyni. Dobudowano prezbiterium i zakrystię. Wewnątrz wzniesiono empory umożliwiające pomieszczenie większej liczby wiernych, ufundowano nowe okna, a w partii chóru trzy witraże z wyobrażeniami Jezusa oraz św. Piotra i św. Pawła, na emporze zachodniej zainstalowano nowy instrument organowy.

Druga wojna światowa doprowadziła do rozbicia tutejszej gminy ewangelickiej, zmuszając część jej członków do emigracji. Opuszczona świątynia została przejęta przez katolików jako kaplica szkolna pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski. Od 1987 roku pełni funkcję kościoła parafialnego.

Sanctuary of Our Lady of Pregnancy in Wąbrzeźno

The parish church of the Saints Simon and Jude Thaddeus was erected in the years 1323-1349 by Otto, the bishop of Chełmno. A relic of that period are the chancel walls, which are completely devoid of architectural details. After the early modern times, there are not many monuments left in the church. A valuable Renaissance tower monstrance, known as the „papal" monstrance, has survived to our times.

A turning point in the history of the temple in Wąbrzeźno was the year 1700, when as a result of a fire it was almost completely destroyed, along with many elements of equipment. The reconstruction of the parish church was carried out thanks to the efforts of Bishop Teodor Potocki in the same year, using material obtained from Góra Zamkowa. On this occasion, a bell cast by Michael Wittwerck, decorated with the Pilawa coat of arms, was hung on the tower, and a new eternal lamp was placed on the altar. There was a small but well-equipped hospital and shelter for the sick and the homeless at the church, run by the Society of the Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary. In 1779, a low tower of the burghers' foundation was added to the west of the parish nave, and in the years 1871-1881 the whole building was thoroughly renovated. However, the biggest changes were introduced during the reconstruction in 1902. At that time, a three-nave, three-span body was created, preceded by a raised, four-sided three-story tower topped with a tent roof and transept arms ending on three sides.

In 1928, at the initiative of the „Sokół" Gymnastic Society, a slab with the names of the inhabitants of Wąbrzeźno who died in the battles of the First World War and the Polish-Bolshevik war in 1920 was embedded in the outer wall of the presbytery. Fortunately, the military operations in 1939-1945 did not damage the church buildings. After the war, in honour of the fallen parishioners, a monument to Christ of Warsaw was erected next to the church.

Prawdziwym Skarbem wąbrzeskiej Fary jest cudowny obraz Matki Bożej Brzemiennej tzw. Wąbrzeskiej. W świątyni pojawił się w 1685 r. W 1993 roku Biskup Toruński po raz pierwszy oficjalnie użył nazwy Sanktuarium Matki Bożej Brzemiennej w odniesieniu do długowiecznego kultu. W 2002 roku obraz został ukoronowany diamentem przez Ojca Świętego.

The real treasure of the Wąrzeska Parish church is the miraculous image of the Our Lady of Pregnancy, the so-called Wąbrzeska. He appeared in the temple in 1685. In 1993, the Bishop of Toruń for the first time officially used the name of the Sanctuary of Our Lady of Pregnancy to refer to a long-lasting cult. In 2002, the painting was crowned with a diamond by the Holy Father.

Kościół parafialny pod wezwaniem Świętych Apostołów Szymona i Judy Tadeusza został wzniesiony w latach 1323 - 1349 przez biskupa chełmińskiego Ottona. Do naszych czasów obiekt nie dotrwał w niezmienionej formie. Reliktem tamtego okresu są istniejące do dziś ściany prezbiterium, pozbawione całkowicie detalu architektonicznego. Po wczesnych latach czasów nowożytnych nie pozostało w kościele zbyt wiele zabytków. Do naszych czasów ocalała cenna renesansowa monstrancja wieżyczkowa, zwana „papieską".

Przełomowym momentem w dziejach wąbrzeskiej świątyni był rok 1700, gdy w wyniku pożaru została ona niemal w całości zniszczona wraz z wieloma elementami wyposażenia. Odbudowę fary przeprowadzono staraniem biskupa Teodora Potockiego jeszcze w tym samym roku, przy wykorzystaniu materiału pozyskiwanego z Góry Zamkowej. Z tej okazji na wieży zawieszono dzwon odlany przez Michaela Wittwercka, zdobiony herbem Pilawa, a na ołtarzu ustawiono nową, wieczną lampę. Przy kościele działał niewielki, ale dobrze wyposażony szpital - przytułek dla chorych i osób bezdomnych, prowadzony przez Bractwo Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny. W 1779 roku do nawy fary dobudowano od zachodu niewysoką wieżę fundacji mieszczańskiej, a w latach 1871 - 1881 całość gruntownie odnowiono. Jednak największe zmiany wprowadzono podczas przebudowy w 1902 roku Powstał wówczas trójnawowy, trójprzęsłowy korpus, poprzedzony podwyższoną, czteroboczną trójkondygnacyjną wieżą zwieńczoną namiotowym dachem i trójbocznie zakończonymi ramionami transeptu.

W 1928 roku, z inicjatywy Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół", w zewnętrzną ścianę prezbiterium wmurowano płytę z wyrytymi nazwiskami mieszkańców Wąbrzeźna poległych w bitwach pierwszej wojny światowej i w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 roku Działania wojenne w latach 1939-1945 szczęśliwie nie uszkodziły zabudowań kościelnych. Po wojnie, ku czci poległych parafian, obok kościoła wzniesiony został pomnik Chrystusa Warszawskiego.

Sanktuarium Matki Bożej Brzemiennej

Architecture

Many tenement houses in Jana Pawła II Square and at 1 Maja Street and Wolności Street are built in the Art Nouveau style at the turn of the 19th and 20th centuries. Some of them have retained their original appearance.

There are several dozen high-class restored monuments of 19th-century architecture and brick buildings in the gorge. First of all, they are tenement houses and public utility buildings. The most valuable of them are:

TENEMENT HOUSE WITH AN OUTBUILDING AT MAY 1 STREET
The bourgeois tenement house, built at the end of the 19th century, is located in the southern frontage of May 1 street as a corner house, adjacent to the neighboring tenement house. The two-storey brick building has a four-axis front elevation and is covered with a tin roof with dormer windows. It was built in the Neo-Renaissance style.

HIGH SCHOOL BUILDING AT FREEDOM STREET
It was built in 1906, it has retained its original appearance to this day. At present, it is the seat of the Secondary School Complex;

POST OFFICE BUILDING AT 1 MAY STREET
It was built in 1892 in the neo-Gothic style of red decorated brick, with stylish bars and turrets on the front side. Rebuilt at the beginning of the 20th century, the decorative granite entrance stairs were removed during the reconstruction

Wiele kamienic na Placu Jana Pawła II oraz przy ulicy 1 Maja i ulicy Wolności zbudowano w stylu secesyjnym na przełomie XIX i XX wieku. Część z nich zachowała swój pierwotny wygląd.

W Wąbrzeźnie znajduje się kilkadziesiąt wysokiej klasy odrestaurowanych zabytków XIX - wiecznej architektury i budownictwa murowanego. Przede wszystkim są to kamienice i gmachy użyteczności publicznej. Do najcenniejszych z nich należą:

KAMIENICA Z OFICYNĄ PRZY UL. 1 MAJA 38
Kamienica mieszczańska, zbudowana pod koniec XIX wieku, usytuowana jest w południowej pierzei ul. 1 Maja jako dom narożny, przytykający do sąsiedniej kamieniczki. Dwukondygnacyjny murowany budynek posiada czteroosiową elewację frontową i pokryty jest dachem blaszanym, z lukarnami. Został wzniesiony w stylu neorenesansowym.

GMACH LICEUM PRZY UL. WOLNOŚCI
Wybudowany w 1906 roku, do dzisiaj zachował swój pierwotny wygląd. Obecnie mieści się w nim siedziba Zespołu Szkół Ogólnokształcących.

GMACH POCZTY PRZY UL. 1 MAJA
Zbudowany w 1892 roku w stylu neogotyckim z czerwonej zdobionej cegły, ze stylowymi kratami oraz wieżyczkami ze strony frontowej. Przebudowany z początkiem XX wieku, w trakcie przebudowy usunięto ozdobne schody wejściowe z granitu;

Architektura

Gmach Liceum / High School building

Kamienica z XIX w./ 19th century tenement house

Budynek Poczty/ Post Office building

TOWN HALL BUILDING AT FREEDOM STREET
It was built in 1892 in the neo-Gothic style, of red unplastered brick. Decorated with decorative bricks and turrets. On the town hall tower there is a clock and the city's coat of arms made according to the project ziemowita Maślanki. Currently, the seat of the municipal self-government authorities

BUILDING OF PRIMARY SCHOOL NO. 2 AT FREEDOM STREET BUILT FOR EVANGELICAL STUDENTS
Despite the modernization, it has retained its original appearance. From 1920, it houses a primary school. In 1939, the headquarters of the Polish Army, defending the Chełmno Land, was located here

PRESBYTERY OF THE PARISH OF OUR LADY QUEEN OF POLAND AT JOHN PAUL II SQUARE.
The tenement house was built in 1890. In 1903, an outbuilding, a storage room and a passage were added. The ground floor of the house was used for commercial purposes, the first floor was residential. It was built of burnt, solid brick. The internal walls are made of „peca", while the internal walls of the outhouse are made of plaster. The building has wooden, beam ceilings with a soffit. In 1989, the front elevation was rebuilt, including bricking up the door leading to the store. Since October 19, 1990, it has been the presbytery.

BUILDING OF THE COUNTY SANITARY AND EPIDEMIOLOGICAL STATION AT 1 MAY STREET
Formerly the „Victoria" hotel, which belonged to the representative buildings of the city. In the interwar period, it was purchased by local government authorities for the health service.

Architecture

Budynek Ratusza, ul.Wolności /Town Hall Building, Wolności Street
fot.Marcin Zduniak

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna przy ul. 1 Maja
The County Sanitary and Epidemiological Station at street1 May

Plac Jana Pawła II / John Paul II Square

fot.Marcin Zduniak
Szkoła Podstawowa nr.2 / Primary School No 2

Architektura

BUDYNEK RATUSZA PRZY UL. WOLNOŚCI
Powstał w 1892 roku w stylu neogotyckim, z czerwonej, nieotynkowanej cegły. Zdobiony cegłą dekoracyjną oraz wieżyczkami. Na wieży ratuszowej zegar oraz tarcza herbowa miasta wykonana wg projektu Ziemowita Maślanki. Obecnie siedziba miejskich władz samorządowych

BUDYNEK SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 2 PRZY UL. WOLNOŚCI
Zbudowany z przeznaczeniem dla uczniów wyznania ewangelickiego. Pomimo modernizacji zachował swój pierwotny wygląd. Od 1920 roku mieści się w nim szkoła powszechna. W 1939 roku znajdował się tu sztab Wojska Polskiego, broniącego ziemi chełmińskiej.

PLEBANIA PARAFII MATKI BOŻEJ KRÓLOWEJ POLSKI PRZY PLACU JANA PAWŁA II
Kamienicę wybudowano w 1890 roku. W 1903 roku dobudowano oficynę, pomieszczenie magazynu i przejazd. Parter domu służył celom handlowym, pierwsze piętro mieszkalnym. Wzniesiona została z cegły palonej, pełnej. Ściany wewnętrzne wykonano z „pecy", natomiast wewnętrzne ściany oficyny są gipsowe. W budynku znajdują się drewniane, belkowe stropy z podsufitką. W 1989 roku nastąpiła przebudowa elewacji frontowej, obejmująca zamurowanie drzwi prowadzących do sklepu. Od 19 października 1990 roku pełni funkcję plebanii.

BUDYNEK POWIATOWEJ STACJI SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNEJ PRZY UL. 1 MAJA
Dawniej hotel „Victoria", który należał do reprezentacyjnych obiektów miasta. W okresie międzywojennym zakupiony przez władze samorządowe na potrzeby służby zdrowia.

fot.Marcin Zduniak
Plac Jana Pawła II / John Paul II Square

Plebania przy Placu Jana Pawła II /The presbitery at John Paul II Square

Pastorówka/ The Pastor's House

Architecture

Wąbrzeźno - Architecture

■ **THE BUILDING OF THE COURT AND THE COURT VILLA AT WOLNOŚCI STREET 19 AND 21**
Built in 1880 for the purpose of the seat of the municipal court. Rebuilt at the turn of the 19th and 20th centuries, incl. by adding a wing from the north, a fence and the so-called court villa (in the years 1908 - 1914). Modernized in the years 1973 - 1975. At the court villa there is a garden from the end of the 19th century. During the occupation, Polish civilians were executed in the court yard.

■ **POLICE BUILDING AT WOLNOŚCI STREET**
Built in the first half of the 19th century. The first seat of the starosty after the creation of the Wąbrzeski poviat. Modernized in 1985-87, it has retained its original appearance in the frontal layout.

■ **THE PASTOR'S HOUSE AT WOLNOŚCI STREET (CURRENTLY THE EDMUND BOJANOWSKI ORPHANAGE**
Built in the years 1893-1894 as the administrative seat of the parish, and later of the Evangelical diocese. After the Second World War, for many years it was the seat of the district authorities of the people's movement.

■ **BUILDING OF THE DISTRICT OFFICE AT FREEDOM STREET**
Built in 1890 as the seat of the district authorities, partially plastered, covered with red tiles and decorated with cornices. On the front wall there are the coat of arms of the cities of Wąbrzeźno, Kowalewo and Golub (formerly part of the poviat). The building is surrounded by the XIX century municipal park located on a Castle Hill.

Budynek policji/The Police Building

Gmach Sądu / The Court Building

■ **GMACH SĄDU I WILLI SĄDOWEJ PRZY UL. WOLNOŚCI 19 I 21**
Wybudowany w 1880 roku z przeznaczeniem na siedzibę sądu grodzkiego. Przebudowany na przełomie XIX i XX wieku, m.in. przez dobudowanie skrzydła od północy, ogrodzenia i tzw. willi sądowej (w latach 1908 – 1914). Modernizowany w latach 1973 – 1975. Przy willi sądowej znajduje się ogród z końca XIX wieku. W okresie okupacji na podwórzu sądowym dokonywano egzekucji polskiej ludności cywilnej.

■ **GMACH POLICJI PRZY UL. WOLNOŚCI**
Zbudowany w pierwszej połowie XIX w. Pierwsza siedziba starostwa po utworzeniu powiatu wąbrzeskiego. Modernizowany w latach 1985-87, zachował w układzie frontalnym swój pierwotny wygląd.

■ **PASTORÓWKA PRZY UL. WOLNOŚCI**
Zbudowana w latach 1893-1894 jako siedziba administracyjna parafii, a później diecezji ewangelickiej. Po drugiej wojnie światowej przez wiele lat była siedzibą władz powiatowych ruchu ludowego. Następnie została przejęta przez parafię Matki Bożej Królowej Polski.

■ **BUDYNEK STAROSTWA POWIATOWEGO PRZY UL. WOLNOŚCI**
Zbudowany w 1890 roku z przeznaczeniem na siedzibę władz powiatowych, częściowo otynkowany, pokryty czerwoną dachówką i zdobiony gzymsami. Na ścianie frontalnej tarcze herbowe miast Wąbrzeźna oraz Kowalewa i Golubia (dawniej wchodzących w skład powiatu). Otoczony jest parkiem miejskim założonym na Górze Zamkowej w XIX wieku.

Architektura

Budynek Starostwa ul.Wolności /Disctrict office building.Wolności Street

Góra Zamkowa/ The Castle Hill

Culture, Recreation and Sport

Cultural institutions and sports clubs are very active in the city and associations. They all have a wide offer. Every year, the city hosts many events that have become a permanent part of the life of Wąbrzeźno.

■ **THE DAYS OF WĄBRZEŹNO** is an event lasting a few days in June organized by the City Hall in co-operation with the Wąbrzeski House of Culture and the Municipal and District Public Library. Witalis Szlachcikowski. The program includes fairs, exhibitions of works by local artists, and for the youngest participants there are competitions of knowledge about Wąbrzeźno and games at the bowling alley. There are also sports attractions, such as running, float and swimming competitions. and table tennis. The highlight is the concert of a famous stage star.

■ **WĄBRZESKIE ROCKOWISKO** is an event for lovers of heavy metal rock music and more. An additional attraction are themed competitions for the public with prizes. Concerts take place and in the underground, mainly at the amphitheatre. At Rockowisko, covers of well-known songs by world--famous bands are most often performed. There is also music from the Polish backyard. No wonder that the event is developing and will meet with increasing interest of the inhabitants of the city and the surrounding area.

Kultura, rekreacja i sport

W mieście prężnie działają instytucje kulturalne, kluby sportowe i stowarzyszenia. Wszystkie dysponują bogatą ofertą. Co roku odbywa się tu wiele imprez, które na stałe wpisują się w życie Wąbrzeźna.

■ **DNI WĄBRZEŹNA** to kilkudniowa czerwcowa impreza organizowana przez Urząd Miasta przy współpracy z Wąbrzeskim Domem Kultury oraz Miejską i Powiatową Biblioteką Publiczną im. Witalisa Szlachcikowskiego. W programie są jarmarki, wystawy prac lokalnych artystów, a dla najmłodszych uczestników organizowane są konkursy wiedzy o Wąbrzeźnie i zabawy na kręgielni. Nie brakuje również atrakcji sportowych, takich jak biegi, zawody spławikowe, pływackie. i tenisa stołowego. Punktem kulminacyjnym jest koncert znanej gwiazdy estrady.

■ **WĄBRZESKIE ROCKOWISKO** to impreza dla miłośników muzyki rockowej, heavy metalowej i nie tylko. Dodatkową atrakcją są tematyczne konkursy dla publiczności z nagrodami. Koncerty odbywają się na Podzmaczu, głównie w amfitearze. Na Rockowisku najczęściej wykonywane są covery znanych utworów światowej sławy zespołów. Nie brakuje również muzyki z polskiego podwórka. Nic więc dziwnego, że impreza rozwija się i spotka się z coraz większym zainteresowaniem mieszkańców miasta oraz okolic.

THE 4 X 4 THREE LAKES OFF ROAD Championships and Scrap Races are events organized periodically during the summer holidays. It attracts crowds of participants and viewers from all over the country. Event has become popular and we hope that we will hear the roar of engines on our market shouting readiness to go on tour. The championships are held in the extreme electric, quad, touring and stunt classes. The competitors have two routes to cover - night and day. The difficulty of the route is adapted to the level of equipment and competitors. The championships are accompanied by concerts.

WĄBRZESKA DZIESIĄTKA is a street run that takes place at the beginning of September. Professional athletes and amateurs take part in the 10 km run. This integration sports event is of a multi-generational nature. It encourages physical activity in the fresh air. Its participants have a maximum of 2 hours to complete the route. In addition to running, there are attractions for children, dance shows and concerts.

SWIMRUN is a duathlon in which participants alternately cover some swimming and running sections without stopping or changing. The total distance is approx. 7 km of running and approx. 1 km of swimming. There is a separate classification for men and women. The competition is organized in July.

THE EXHIBITION OF VINTAGE MOTORCYCLES, VEHICLES AND THE VOLKSWAGEN RALLY is organized in the summer. For years, they have been very popular among participants from all over Poland. Hundreds of exhibitors come to the market square in Wąbrzeszyn every year. The events are accompanied by competitions played among participants and a large audience.

Culture, Rectreation and Sport

Kultura, rekreacja i sport

Kultura, rekreacja i sport

4 X 4 MISTRZOSTWA TRZECH JEZIOR OFF ROAD oraz **WYŚCIGI ZŁOMÓW** to imprezy organizowane cyklicznie w okresie wakacji. Przyciągają tłumy uczestników i widzów z całego kraju. W mistrzostwach biorą udział samochody terenowe i quady. Impreza przyjęła się i mamy nadzieję, że jeszcze nie raz usłyszymy na naszym rynku ryk silników wykrzykujących gotowość wyruszenia w trasę. Mistrzostwa odbywają się w klasach extreme elektryk, quad, turystyk i wyczyn. Zawodnicy mają do pokonania dwie trasy – nocną i dzienną. Trudność trasy jest dostosowana do poziomu sprzętu i zawodników. Mistrzostwom towarzyszą koncerty.

WĄBRZESKA DZIESIĄTKA TO BIEG ULICZNY odbywający się na początku września. W biegu na 10 km uczestniczą profesjonalni sportowcy oraz amatorzy. Ta integracyjna impreza sportowa ma charakter wielopokoleniowy. Zachęca do aktywności ruchowej na świeżym powietrzu. Na pokonanie trasy jego uczestnicy mają maksymalnie 2 godziny. Poza biegiem organizowane są atrakcje dla dzieci, pokazy tańca oraz koncerty.

SWIMRUN TO DUATHLON, w którym uczestnicy bez zatrzymywania czy przebierania się pokonują naprzemian kilka odcinków pływackich oraz biegowych. Całkowity dystans to ok. 7 km biegu i ok. 1 km pływania. Osobna klasyfikacja jest dla kobiet i mężczyzn. Zawody organizowane są w lipcu.

WYSTAWA ZABYTKOWYCH MOTOCYKLI, POJAZDÓW ORAZ ZLOT VOLKSWAGENÓW - te mobilne spotkania organizowane są w okresie letnim. Od lat cieszą się ogromnym zainteresowaniem uczestni-ków z całej Polski. Corocznie na wąbrzeski rynek przyjeżdżają setki wystawców. Imprezom towarzyszą konkursy rozgrywane wśród uczestników i licznie zgromadzonej publiczności.

■ **KUPAŁA NIGHT** is an event organized between 21 and 22 June. A medieval camp appears in the outer bailey. The participants of the game take part in the staging of plebeian rituals and try their hand at archery. The large audience can also watch a staging of ancient rituals.

■ **SUNG POETRY MEETINGS** is an event organized periodically. Every year, performers and lovers of poetry combined with music gather in the amphitheatre in Wąbrzeźno. This happens in August.

■ **THE WĄBRZESKI TOURIST FESTIVAL** is the largest event in the region dedicated to traveling and learning about other cultures. The 4-day event is filled with meetings with people visiting the farthest corners of the world. This is done in the form of lectures, presentations, talks and thematic exhibitions.

■ **THE AVIATION PICNIC** is a family event organized in Wałycz near Wąbrzeźno with lots of attractions. Every year in July, thousands of aviation lovers come here. Air shows and an exhibition of aviation equipment are accompanied by numerous thematic competitions, artistic performances, games and fun.

Culture, Rectreation and Sport - Events

Kultura, rekreacja i sport - Imprezy

■ **NOC KUPAŁY** to impreza organizowanamiędzy 21 a 22 czerwca. Na Podzamczu pojawia się wtedy średniowieczne obozowisko. Uczestnicy zabawy biorą udział w inscenizacji plebejskich obrzędów, próbują swoich sił w strzelaniu z łuku. Licznie zgromadzona widownia obejrzeć może również inscenizację prastarych obrzędów kupalnocki.

■ **SPOTKANIA Z POEZJĄ ŚPIEWANĄ** to impreza organizowana cyklicznie. Co roku w wąbrzeskim amfiteatrze zbierają się wykonawcy oraz miłośnicy poezji połączonej z muzką. Dzieje się to w sierpniu.

■ **WĄBRZESKI FESTIWAL TURYSTYCZNY** to największe w rejonie wydarzenie dedykowane podróżom i poznawaniu innych kultur. Imprezę trwającą 4 dni wypełniają spotkania z ludźmi zwiedzającymi najdalsze zakątki świata . Odbywa się to w formie wykładów, prezentacji, rozmów i wystaw tematycznych.

■ **PIKNIK LOTNICZY** to rodzinna impreza organizowana w Wałyczu koło Wąbrzeźna z mnóstwem atrakcji. Każdego roku w lipcu pojawiają się tu tysiące miłośników awiacji. Pokazom lotniczym oraz wystawie sprzętu lotniczego towarzyszą liczne konkursy tematyczne, występy artystyczne, gry i zabawy.

A place where the present and history meet.
It is a space for art lovers. Wishing to immerse themselves in reading and expand their knowledge.
Numerous projects and events conducted in cooperation with the Cultural Center and the City Hall give this place a sense of community.

Municipal and District Public Library. Witalis Szlachcikowski has a rich history which began in the middle of the 20th century in the private library of Irena Czypicka. It was thanks to its collections that the County Public Library was established in 1951. Over the years it has grown and changed its location.

The new seat of the library is located at Matejki Street. The new building has become an excellent investment in the cultural life of the inhabitants of Wąbrzeźno and the surrounding area. Various meetings with authors and discussion clubs are held here. It is here that the residents have the opportunity to develop themselves at numerous workshops and participate in lectures. The library supports local artists, exhibitions and artistic and literary programs are held here. Cultural events are accompanied by knowledge contests for both adults and children.

National projects are implemented in the library building, such as: „A Night in the Library", „National Reading" or „Little Book - a Great Man".

The library offers books, multimedia magazines and board games. It is equipped with materials adapted for the disabled, such as audiobooks. It also serves as an information guide for tourists and those looking for knowledge about the region.

Culture - City and County Public Library

Kultura - Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna

To miejsce, w którym spotyka się teraźniejszość i historia.
To przestrzeń dla miłośników sztuki, pragnących zanurzyć się w lekturze i poszerzyć wiedzę.
Liczne projekty i imprezy prowadzone przy współpracy z Wąbrzeskim Domem Kultury i Urzędem Miasta nadają temu miejscu poczucie wspólnoty.

Wąbrzeska Blioteka Publiczna im. Witalisa Szlachcikowskiego posiada bogatą historię, która rozpoczęła się w połowie XX wieku, w prywatnej bibliotece Ireny Czypickiej. To dzięki jej zbiorom, w 1951 roku założono Powiatową Bibliotekę Publiczną. Przez lata rozrastała się i zmieniała swoją lokalizację.

Nowa siedziba biblioteki mieści się przy ulicy Matejki. Nowy budynek stał się znakomitą inwestycją w życiu kulturalnym mieszkańców Wąbrzeźna i okolic. Obywają się tu różnorodne spotkania autorskie oraz funkcjonują kluby dyskusyjne. To tu mieszkańcy mają możliwość rozwijania się na licznych warsztatach, uczestniczenia w wykładach. Biblioteka wspiera lokalnych artystów, mają tu miejsce wystawy i programy artystyczno - literackie. Wydarzeniom kulturalnym towarzyszą konkursy wiedzy zarówno dla dorosłych, jak i dla dzieci.

W budynku biblioteki realizowane są projekty ogólnopolskie, takie jak : „Noc w bibliotece", „Narodowe czytanie" czy „Mała Książka - wielki człowiek".

Biblioteka oferuje w swoich zbiorach książki, czasopisma multimedia oraz gry planszowe. Jest wyposażona w materiały przystosowane dla osób niepełnosprawnych, jak np. audiobooki. Pełni też funkcję informatora dla turystów i tych, którzy poszukują wiedzy o regionie.

The activity of the Wąbrzeski Cultural Center has been focused on the organization of exhibitions for many yearsand concerts and the work of interest groups. Its iniciatives have provincial, regional and national cultural character. In 1996, the unit was awarded the title of the best cultural institution in the Toruń province.

WDK organizes many cultural events - reviews, festivals, competitions, concerts, exhibitions, outdoor events. There are many art sections in the facility. Akademia Kreatywnego Malucha - circles: ballet, interdisciplinary, photography, guitar, chess, vocal and journalism. Section brass band, cabaret, vocal ensembles. There are also the University of the Third Age, Children's University.

In the WDk gallery, apart from temporary exhibitions, you can see permanent exhibitions, incl. „Icons" and „Lviv" by Ignacy Kowaliszyn, painting works by Cecylia SzymaNska, a photo exhibition „Wąbrzeźno in photography", an exhibition of drawings by Wiesław Rybszleger „Wąbrzeźno subjectively". In WDK there is also a Museum Chamber with interesting exhibits.

The Municipal Cable Television operates at WDK, which broadcasts a television program and teletext - it was established as one of the first in the country. Styl café is open occasionally. Special events, social gatherings and more are organized here. There is Park im. Marri Skłodowsiej - Curie, where you can admire sculptures made by students. There is a nature trail in the park. WDK also runs a Municipal Information Point.

Culture - Cultural Centre

Kultura - Wąbrzeski Dom Kultury

Działalność Wąbrzeskiego Domu Kultury od lat ukierunkowana jest na organizację wystaw i koncertów oraz pracę kół zainteresowań. Jego inicjatywy mają charakter lokalny, wojewódzki i ogólnopolski. W 1996 roku jednostka uzyskała miano najlepszej placówki kultury w ówczesnym województwie toruńskim.

WDK organizuje wiele imprez kulturalnych - przeglądy, festiwale, konkursy, koncerty, wystawy, imprezy plenerowe. W placówce funkcjonują: Akademia Kreatywnego Malucha, koła: baletowe, interdyscyplinarne, fotograficzne, gitarowe, szachowe, wokalne, dziennikarskie. Działają orkiestra dęta, kabaret, zespoły wokalne oraz kluby brydżystów, seniora, krótkofalowców, aktywnych kobiet, czarnego książka, gier planszowych. Powołane zostały Uniwersytet Trzeciego Wieku oraz Uniwersytet Dziecięcy.

W galerii WDK, poza czasowymi wystawami, można obejrzeć wystawy stałe, m.in. „Ikony" oraz „Lwów" Ignacego Kowaliszyna, prace malarskie Cecylii Szymańskiej, wystawę fotograficzną „Wąbrzeźno w fotografii", wystawę rysunków Wiesława Rybszlegera „Wąbrzeźno subiektywnie". W placówce znajduje się też Izba Muzealna, w której zgromadzono ciekawe eksponaty.

Przy WDK działa Miejska Telewizja Kablowa, która emituje program telewizyjny i telegazetę - powstała jako jedna z pierwszych w kraju. Okazjonalnie otwarta jest kawiarnia STYL. Organizuje się tu imprezy okolicznościowe, spotkania towarzyskie i inne. WDK okala Park im. Marii Skłodowskiej - Curie, w którym można podziwiać rzeźby wykonane przez studentów, korzystać z dydaktycznej ścieżki przyrodniczej i tężni solankowej. WDK prowadzi również Miejski Punkt Informacji.

Historia stadionu rozpoczyna się w 1952 roku, gdy pod jego budowę pzekazano tereny na ul.Sportowej.

Od tamtej pory obiekt przechodził kilka modernizcji. Natomiast w latach 2018 - 2019 został gruntownie wyremontowany. Odnowiono płytę boiska trawiastego do gry w piłkę nożną. Zainstalowano system odwodnienia całego stadionu i nawodnienia płyty boiska. Na stadionie są bieżnia liczącą 400 m z ilością 4 torów na okrężnej i 6 torów na prostej, skocznia do skoku wzwyż, skocznia do skoku w dal i trójskoku, skocznia do skoku o tyczce, rzutnia do rzutu dyskiem i młotem, rzutnia do rzutu oszczepem, rzutnia do pchnięcia kulą. Przebudowano także trybunę krytą, rozbudowano i odnowiono budynki klubowe i hotel z zapleczem socjalnym klubu. Stadion wyposażony jest w nowoczesny system oświetlenia i nagłośnienia zewnętrznego.

The history of the stadium begins in 1952, when the grounds on Sportowa Street were designated for its construction. Since then, the facility has undergone several modernizations. However, in 2018-2019 it was thoroughly renovated. The grass field for playing football has been renovated. The drainage system for the entire stadium and the irrigation of the pitch have been installed. The stadium has a 400 m track with 4 lanes on a circular and 6 straight lanes, a high jump hill, a long jump and triple jump, a pole vault, a discus and hammer throw, a javelin throw, a viewport for shot put. The covered stand was also rebuilt, the club buildings were expanded and renovated and a hotel with the club's social facilities. The stadium is equipped with a modern lighting and external sound system.

Stadion Miejski im. Jana Wesołowskiego

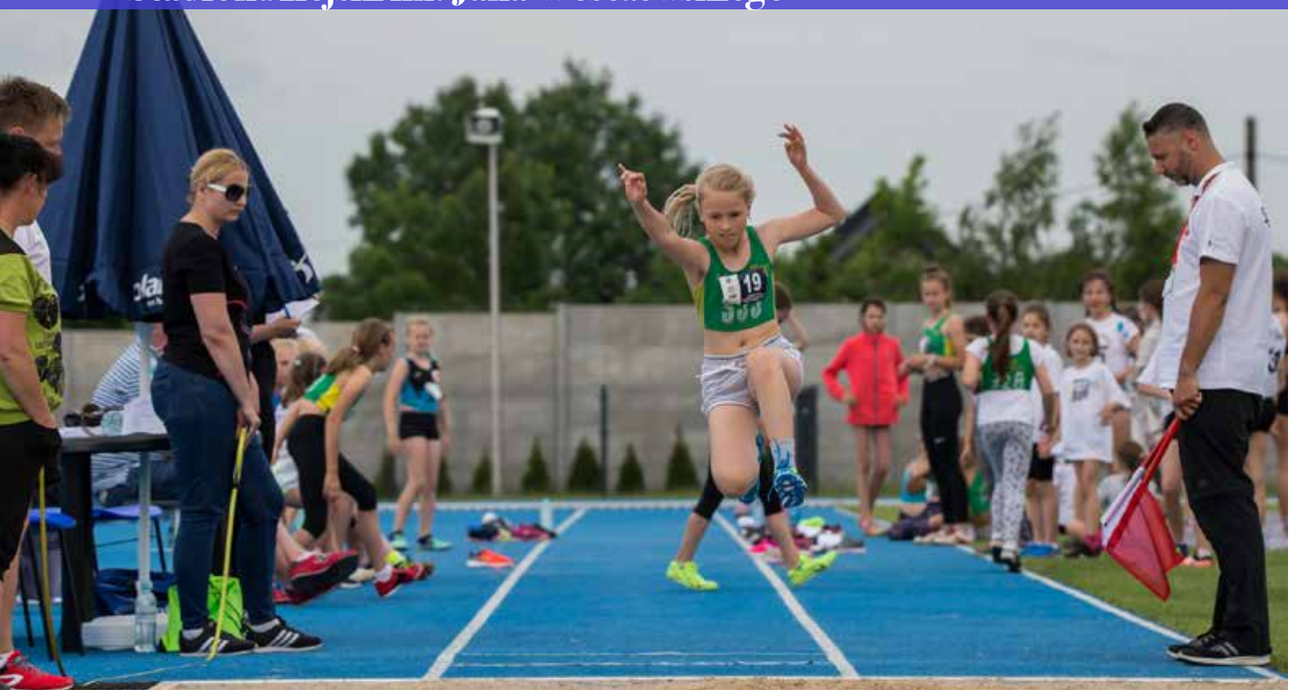

Pływalnia Miejska im. Pawła Baczyńskiego

Pływalnia Miejska im. Pawła Bączyńskiego to jeden z najnowocześniejszych obiektów tego typu w regionie. Jego największą atrakcją jest kręta 50 - metrowa zjeżdżalnia, która cieszy się wyjątkową popularnością.

To miejsce daje możliwość organizacji zawodów sportowych, szkoleń pływania synchronicznego oraz gier dla dzieci i młodzieży. Zróżnicowana głębokość basenu ułatwia prowadzenie nauki pływania i zapewnia duże bezpieczeństwo. Chętni mogą spróbować swoich umiejętności pływackich w basenie sportowym lub odpocząć w niecce rekreacyjnej, wyposażonej w bicz wodny oraz kaskadę. Do dyspozycji klientów jest również sauna. Bezpieczeństwo gwarantuje doświadczona kadra ratownicza. Cały obiekt wyposażony jest w nowoczestny system klimatyzacji, zapewniający odpowiednią temperaturę oraz system monitoringu.

Municipal swimming pool for them. Paweł Bączyński is one of the most modern facilities of this type in the region. Its biggest attraction is a winding 50-meter slide, which is extremely popular. This place makes it possible to organize sports competitions, synchronized swimming training and games for children and teenagers. The diversified depth of the pool facilitates learning to swim and ensures high safety. Volunteers can try their swimming skills in the sports pool or relax in a recreational basin equipped with a water whip and a cascade. There is also a sauna at the clients' disposal. Safety is guaranteed by experienced rescue personnel. The entire facility is equipped with a modern air conditioning system, ensuring the right temperature and monitoring system.

Zamkowe Lake

The Castle Lake is the heart of the town. This is where you can sit on the sandy beach and dip your toes in the golden sand, listen to live music in a nearby amphitheatre, or cast in silence marina fishing rod.

Strolling along the Castle Lake, you can come across many interesting places. One of them is the beach. Golden sand, sparkling in summer, invites you to relax and play in the water. There are sun loungers and large umbrellas on the beach to escape the sun on hot days. Exotics add palm trees. There is also a catering point where you can quench your thirst and eat something delicious. There is a paddling pool for children in the bathing area.

Active sunbathers can enjoy the beach volleyball court, which hosts many tournaments during summer. This place is also popular with the swimmers of the Club „Przyjazne Wody". Under the care of the grounds and a lifeguard, they play, play and do sports on the beach and in the lake.

Jezioro Zamkowe

Jezioro Zamkowe to serce miasta. To tu można usiąść na piaszczysej plaży i zanurzyć palce w złotym piasku, posłuchać muzyki na żywo w pobliskim amfiteatrze czy w ciszy zarzucić wędkę.

Przechadzając się wzdłuż Jeziora Zamkowego natrafić można na wiele ciekawych miejsc. Jednym z nich jest plaża. Złoty piasek, mieniący się w sezonie letnim, zaprasza do relaksacji i zabaw wodnych. Na plaży rozmieszczone są leżaki i duże parasole, pod którymi w gorące dni można uciec przed słońcem. Egzotyki dodają palmy. działa też punkt gastronomiczny , w ktorym można ugasić pragnienie i zjeść coś pysznego. Dla dzieci w kąpielisku urządzony jest brodzik.

Aktywni plażowicze mogą korzystać z boiska do siatkówki plażowej, na którym w sezonie letnim odbywa się wiele turniejów. Z tego miejsca chętnie korzystają też pływacy Miejskiego Uczniowskiego Klubu Pływackiego „Przyjazne Wody". Pod opieką terenów i ratownika bawią się, grają i uprawiają sport na plaży i w jeziorze.

Nowa przystań sportów wodnych powstaje nad Jeziorem Zamkowym. Jej główny obiekt stanie w miejscu wyburzonego budynku, w którym siedziby miały dwa kluby żeglarskie – Klub Wodny LOK i Spójnia. Zobaczcie, jak będzie wyglądała.

Przystań sportów wodnych będzie działała od lipca 2021 r. Przy nim powstają nowe ciągi piesze, w tym również ścieżka przez plażę, a istniejące drogi, parking, zjazd do jeziora oraz schody terenowe (prowadzące z Góry Zamkowej do mostu) są modernizowane. Podzamcze wzbogaci się również o boisko do siatkówki, siłownię zewnętrzną, dwa pomosty pływające, instalację „Fabryka wody", przebieralnie zewnętrzne, nowe murki oporowe oraz budynek WC.

A new water sports marina will be built on Zamkowe Lake. Its main object will stand in the place of a demolished building where two sailing clubs had their seats - the LOK Water Cluband Coherent.

The water sports marina will be operating from July 2021. New pedestrian routes are being built next to it, including the path across the beach, and the existing roads, parking lot, exit to the lake and terrain stairs (leading from Góra Zamkowa to the bridge) are being modernized. Podzamcze will also be enriched with a volleyball court, an outdoor gym, two floating jetties, the „Water factory" installation, outdoor changing rooms, new retaining walls and a toilet building.

Przystań wodna - Water Sports Marina

Park rekreacji - Recreation Park

Jedną w zwiększych inwestycji ostatnich lat stał się park rekreacji budowany na Podzamczu. Miejsce wypoczynku dla całych rodzin powstało w ramach projektu „Rewitalizacja zdegradowanych części miasta – zagospodarowanie terenów Podzamcza w Wąbrzeźnie".

Otwarcie parku przewidywane jest na 2021 rok. Na jego obszarze są plac zabaw dla dzieci w wieku 3 – 12 lat, plac rehabilitacyjno-wypoczynkowy, skatepark, boisko do koszykówki, miasteczko drogowe wraz z grami planszowymi oraz plac grillowy. Dla miłośników przygody wybudowano dwa parki linowe. Są tam również tor trampolinowy, klatka Combo OCR oraz tyrolka - zjazd linowy na naturalnym wzniesieniu.

O projekt zadbano w najmniejszych szczegółach. Poza atrakcjami pomyślano także o krajobrazie parku, urządzono trawniki dywanowe, postawiono altanki, ławki, murki, ogrodzenia, skarpy, obrzeża granitowe, nawierzchnie wykonano z kruszywa naturalnego.

One of the largest investments in recent years has been the recreation park built in Podzamcze. A place of rest for whole families was created as part of the project „Revitalization of degraded parts of the city - development of the area of Podzamcze in Wąbrzeźno".

The opening of the park is planned for 2021. Within its area there is a playground for children aged 3 - 12, a rehabilitation and recreation area, a skate park, a basketball court, a road town with board games and a barbecue area. Two rope parks have been built for adventure lovers. There is also a trampoline track, a Combo OCR cage and a zip-line - rope slide on a natural hill.

The project was taken care of in the smallest detail. In addition to the attractions, the landscape of the park was also taken care of, carpet lawns were arranged, gazebos, benches, walls, fences, slopes, granite edges were built, surfaces were made of natural aggregate.

Pierwszy odcinek ścieżki pieszo-rowerowej zbudowano w Wąbrzeźnie w 2009 roku. Kolejne powstawały, jak grzyby po deszczu.

Ścieżki pieszo-rowerowe budowane są na terenie całego miasta. Wszystkie łączą są ze sobą, tworząc jedną wielką pętlę. Bezpiecznie można nimi dotrzeć do najdalszych zakątków miasta, omijając centrum i zatłoczone ulice. Są oświetlone przez co bez obaw można korzystać z nich w godzinach wieczornych i nocnych, a dodatkowo w wyznaczonych punktach zainstalowany jest monitoring miejski. Z myślą o spacerowiczach, szczególnie starszych, na każdym odcinku jest ławeczka, na której można odpocząć. Ogromną popularnością zarówno wśród mieszkańców, jak i gości odwiedzających miasto cieszą się ścieżki wiodące przez tereny rekreacyjne – wzdłuż linii brzegowych Jeziora Zamkowego i jeziora Frydek, przez Górę Zamkową, przy parku rekreacji i przez plażę. Urządzono przy nich stanowiska dla wędkarzy, tarasy widokowe, postawiono ławeczki i fit parki. Stoją przy niej również altany i grillownie oraz tężnia solankowa.

The first section of the pedestrian and bicycle path was built in Wąbrzeźno in 2009. Others rose like mushrooms after rain. Pedestrian and bicycle paths are built throughout the city. They all connect to each other, forming one big loop. They can safely reach the farthest corners of the city, avoiding the center and crowded streets. They are lit so you can use them in the evening without fear and night, and additionally, in designated points, municipal monitoring is installed. With a though about walkers, especially the elderly, there is a bench on each section where you can rest. The paths leading through recreational areas - along the shorelines of Lake Zamkowe and Lake Frydek, through Góra Zamkowa, next to the recreation park and across the beach - are very popular both among residents and visitors to the city. There are stands for anglers, viewing terraces, benches and fit parks. There are also gazebos, grills and a graduation tower.

Ścieżka rowerowa- Bicycle paths

Amfiteatr - Amphitheatre

Osadzony tuż przy plaży amfiteatr powstał już w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Obiekt zbudowano dzięki pracy mieszkańców Wąbrzeźna podczas popularnych w Polsce Ludowej czynów społecznych.

Powstały wówczas miejsca dla publiczności (drewniane ławy), a także drewniana, zadaszona scena. Renowację amfiteatr przechodził już w 2001 roku, lecz rosnące potrzeby publiczności i standardy przyczyniły się do jego przebudowy w latach 2017 -2018. Nowy obiekt w sezonie letnim oraz z okazji świąt jest miejscem koncertów. Na wąbrzeskiej scenie goszczą lokalni jak i znani w całej Polsce artyści. To miejsce zabaw i konkursów. Amfiteatr ma powierzchnię ok. 410 m2. To scena wraz z zadaszeniem oraz pomieszczenia socjalne, techniczne i gospodarcze. Amfiteatr wyposażony jest w instalacje: wodno-kanalizacyjną, elektryczną, nagłaśniającą, przesyłu wizji i fonii, monitoringu bezpieczeństwa a także oświetlenia zewnętrznego. Przebudowane zostały schody i uwzględnione zejście dla osób niepełnosprawnych. Teren jest oświetlony i monitorowany.

The Amphitheatre, located right next to the beach, was built in the 1970s. The facility was built thanks to the work of the residents of Wąbrzeźno during social activities popular in People's Poland. At that time, places for the audience (wooden benches) were created, as well as a wooden, roofed stage. The amphitheatre was renovated in 2001, but the growing public needs and standards contributed to its reconstruction in years 2017-2018.

The new facility is a concert venue during summer and on the occasion of holidays. The stage in Wąbrzeska is hosted by local and well-known artists. It is a place of games and competitions. The amphitheatre has an area of approx. 410 m2. It is a stage with a roof as well as social, technical and utility rooms. The amphitheatre is equipped with installations: plumbing, electricity, sound, video and audio transmission, security monitoring and external lighting. The stairs were rebuilt and a disabled descent included. The area is lit and monitored.

Tężnie - Brine Graduation Towers

Jednym z projektów budżetu obywatelskiego, które realizowano w ramach 6.edycji, była budowa dwóch tężni solankowych. Obiekty stanęły w parku Wąbrzeskiego Domu Kultury i nad Jeziorem Zamkowym (między mostem a plażą) w grudniu 2020 roku.

Tężnie solankowe to drewniane konstrukcje, wyposażone w pompę, która rozprowadza solankę po gałązkach tarniny. Mikroskopijne kropelki, które unoszą się w powietrzu tworzą naturalny, leczniczy aerozol solny. Wytwarzany w ten sposób specyficzny mikroklimat wspomaga leczenie chorób dróg oddechowych, pomaga w oczyszczaniu płuc, działa profilaktycznie. Z tężni można korzystać przez wszystkie ciepłe miesiące.

One of the civic budget projects that were implemented as part of the 6th edition was the construction of two brine graduation towers. The facilities were built in the park of the Wąbrzeski House of Culture and on Zamkowe Lake (between the bridge and the beach) in December 2020.

Brine graduation towers are wooden structures, equipped with a pump that distributes brine over blackthorn branches. The microscopic droplets floating in the air create a natural, healing salt spray. The specific microclimate created in this way supports the treatment of respiratory diseases, helps to cleanse the lungs, and has a preventive effect. You are able to use the graduation towers during all warm months.

Wąbrzeskie Stowarzyszenie S.O.S. dla Zwierząt działa od 2018 roku. Organizacja prowadzi adopcyjny dom dla zwierząt, który powstał w ramach budżetu obywatelskiego.

Angażuje się w akcje odławiania bezdomnych psów i kotów, dla których zabezpiecza schronienie i następnie szuka domów. Organizuje zbiórki karmy, pozyskuje fundusze na sterylizacje. Dzięki niej setki kotów i wiele psów ma nowe domy i odpowiedzialnych opiekunów. Swoją działalnością edukacyjną uwrażliwia dzieci i młodzież na problemy zwierząt. Dynamicznie współpracuje z samorządem i instytucjami porządkowymi oraz wciąga w swoje działania wielu wolontariuszy i ludzi dobrej woli. W 2020 roku za swoje cenne inicjatywy wyróżnione zostało przez Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego Stalowym Aniołem.

Wąbrzeskie S.O.S. Association for Animals has been operating since 2018. The organization runs an adoptive house for animals, which was established as part of the civic budget.

The association is involved in trapping homeless dogs and cats for which it provides shelter and homes. It also organizes food collection and raises funds for sterilization. Thanks to S.O.S. association hundreds of cats and many dogs have new homes and responsible owners. Through educational activities it sensitizes children and teenagers to the problems of animals. It dynamically cooperates with the local government and law enforcement institutions and draws many volunteers and people of good will into its activities. In 2020, for his valuable initiatives, it was awarded the Steel Angel by the Marshal of the Kujawsko-Pomorskie Voivodeship.

Wąbrzeskie Stowarzyszenie S.O.S dla Zwierząt

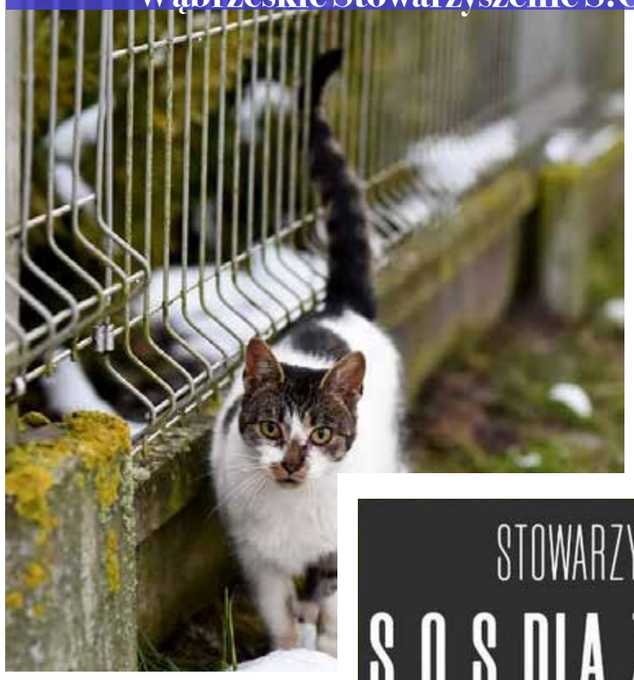

STOWARZYSZENIE
S.O.S DLA ZWIERZĄT
WĄBRZEŹNO

Sport Clubs

Wąbrzeźno is about the culture of sport. Sports clubs are thriving here, teaching new generations discipline, respect and values as does not bring an active lifestyle and passions associated with it.

THE UNIA WĄBRZEŹNO MUNICIPAL SPORTS CLUB was established in the fall of 1950 as a sports club at Pomorskie Zakłady Tworzyw Sztucznych. Thanks to the support of one of the largest industrial plants in Pomerania at the time, Unia quickly joined the group of the best teams in the region. Currently, it is successfully involved in youth training. Over 150 players train in the club, and the youngest players start their adventure with the ball at the age of 5-6. The 70-year history of the Union is not only about football. In individual years, the club ran, among others sections of ice hockey, volleyball, basketball, handball and athletics. Currently, in addition to football, there is also a strength sports section, whose players successfully compete on the national arena.

THE VAMBRESIA WĄBRZEŹNO STUDENT SPORTS CLUB has been operating since 1995. He runs ball sections for girls. Vambresia's teams successfully perform in national and international tournaments. The players are appointed to the provincial team, the Polish national team, they successfully continue their careers in other clubs in Poland and around the world.

Kluby sportowe

Wąbrzeźno szczyci się kulturą sportu. Prężnie działają tu kluby sportowe, ucząc nowe pokolenia dyscypliny, szacunku i wartości, jakie niosą ze sobą aktywny tryb życia i pasje z nim związane.

MIEJSKI KLUB SPORTOWY UNIA WĄBRZEŹNO został założony jesienią 1950 roku jako koło sportowe przy Pomorskich Zakładach Tworzyw Sztucznych. Dzięki wsparciu jednego z największych ówcześnie zakładów przemysłowych na Pomorzu., Unia szybko dołączyła do grona najlepszych drużyn w regionie. Obecnie z dużym powodzeniem zajmuje się szkoleniem młodzieży. W klubie trenuje ponad 150 zawodników, a najmłodsi adepci rozpoczynają przygodę z piłką już w wieku 5-6 lat. 70 - letnia historia Unii to nie tylko piłka nożna. W poszczególnych latach klub prowadził m. in. sekcje hokeja na lodzie, siatkówki, koszykówki, piłki ręcznej i lekkiej atletyki. Aktualnie, prócz piłki nożnej, prowadzona jest również sekcja sportów siłowych, której zawodnicy z powodzeniem startują na arenie ogólnopolskiej.

UCZNIOWSKI KLUB SPORTOWY VAMRESIA WĄBRZEŹNO działa od 1995 roku. Prowadzi sekcje piłki ręcznej dla dziewcząt. Zespoły Vambresii z powodzeniem występują w turniejach ogólnopolskich oraz międzynarodowych. Zawodniczki powoływane są do kadry wojewódzkiej, reprezentacji Polski, z powodzeniem kontynuują karierę w innych klubach w Polsce i na świecie.

THE SPORTS AND MARTIAL ARTS CLUB IN WĄBRZEŹNO has been operating since 2001, before that, since 1989, it operated as the Kyokushin Karate Section of MKS Unia Wąbrzeźno. The club raised many medallists of the Polish Kyokushin Karate Championships, organized competitions and actively participated in the sports life of the region. In the Club, a lot of emphasis is placed on upbringing, etiquette and values such as respect for elders, courtesy, avoiding aggressive behaviour, respect for the rival. All elements of training are aimed at martial arts, self-defence and improving physical fitness. Currently, about 40 karate practice in three groups, the youngest are 5-6 years old.

AKADEMIA SPORTU 338 GRACIE BARRA WĄBRZEŹNO CLUB was established in December 2010. Young athletes take part in the most important BJJ and MMA tournaments every year. Currently, training is conducted by black, brown and purple BJJ stripes. The club was promoted to the rank of the BJJ academy and adopted the name of the Sports Academy 338 (from the founder of the club - 338 members of the black belt BJJ and numbers, including children's groups, over 60 people. The mission of the Sports Academy 338 is the sports development of club members, training and learning a healthy lifestyle, promoting martial arts among children, adolescents and adults.

WĄBRZESKIE RUGBY ASSOCIATION WEREVOLVES CLUB has been operating since 2015. He represents Wąbrzeźno at the Rugby 7 Tournaments. The club's players also played for the Polish Rugby League in the Poland-Sweden match and Poland-Norway match. Since 2019, the volleyball section of the WSR has also been operating here. There is also, as part of the civic budget, Volleyball Kindergardem of the WSR.

Sport Clubs

Kluby Sportowe

WĄBRZESKI KLUB SPORTÓW I SZTUK WALKI funkcjonuje od 2001 roku, wcześniej od 1989 roku działał jako Sekcja Karate Kyokushin MKS Unia Wąbrzeźno. Klub wychował wielu medalistów Mistrzostw Polski Kyokushin Karate, organizował zawody oraz aktywnie uczestniczył w życiu sportowym regionu. W klubie bardzo duży nacisk kładzie się na wychowanie, etykietę i takie wartości jak; poszanowanie starszych, uprzejmość, unikanie zachowań agresywnych, szacunek dla rywala. Wszystkie elementy treningu mają na celu sztukę walki, samoobronę oraz poprawienie sprawności fizycznej. Obecnie w trzech grupach ćwiczy około 40 karateków, najmłodsi mają po 5-6 lat.

AKADEMIA SPORTU 338. Klub Gracie Barra Wąbrzeźno powstał w grudniu 2010 roku Młodzi sportowcy co roku startują w najważniejszych turniejach BJJ i MMA. Aktualnie treningi prowadzą czarny, brązowy i purpurowe pasy BJJ. Klub awansował do rangi akademii BJJ i przyjął nazwę Akademia Sportu 338 (od założyciela klubu - 338 polskiego czarnego pasa BJJ) i liczy, łącznie z grupami dziecięcymi, ponad 60 osób. Misją Akademii Sportu 338 jest rozwój sportowy klubowiczów, wyszkolenie i nauka zdrowego stylu życia, propagowanie sportów walki wśród dzieci, młodzieży i dorosłych.

WĄBRZESKIE STOWARZYSZENIE RUGBY WEREVOLVES. Klub działa od 2015 roku. Reprezentuje Wąbrzeźno na Turniejach Rugby 7. Zawodnicy grali też w reprezentacji Polski Rugby League w meczu Polska- Szwecja oraz w meczu Polska- Norwegia. Od 2019 roku funkcjonuje tu również sekcja siatkówki WSR. Działa też - w ramach budżetu obywatelskiego- Siatkarskie Przedszkole z WSR.

Wąbrzeski County

Starostwo Powiatowe w Wąbrzeźnie
The County Office in Wąbrzeźno

ul. Wolności 44, 87-200 Wąbrzeźno
tel. 56 688 24 51 do 57, fax 56 688 27 59
www.wabrzezno.pl, e-mail: starostwo@wabrzezno.pl

gminy/community:

Dębowa Łąka, Książki, Płużnica, Wąbrzeźno

miasta/towns:

Wąbrzeźno

The area of Wąbrzeźno County is characterized by rich environmental assets, which beside fertile soil, include forest complexes, varied landscape, and postglacial lakes.

Wąbrzeźno County is one of the oldest units of self-government in the country. It is located in the central part of the voivodeship, in the heart of the historic Chełmno Land. Several transport routes and the electrified railway line, carrying passenger and freight traffic, run through its territory.

The county's economy is of agricultural and industrial character. Farmland constitutes 93% of its area, and arable land more than 83%. The size of an average agricultural holding in the county is 17.48 ha (the data derived from the General Agricultural Census for 2010), while the voivodeship's average is 14.18 ha. A particularly advantageous farm size structure occurs in the communes of Płużnica and Dębowa Łąka. Arable crops are dominated by cereals, which account for 77% of the total sown area.

Pig breeding predominates in animal production, which makes Wąbrzeźno County an important supplier of food in the Kuyavian-Pomeranian Voivodeship. The agricultural character of the county contributes to the growth of agri-food industry and the production of healthy foods. The county's economy develops in three sectors: the chemical sector, food, and mechanical engineering. New investments are being implemented mainly in the trade and services sectors.

Powiat wąbrzeski

powierzchnia / area: 501,31 km²
populacja / population: 34 823 osób/people
gęstość zaludnienia / population density: 69,4 os./km²

Obszar powiatu wąbrzeskiego odznacza się wysokimi walorami środowiska przyrodniczego, na który, obok urodzajnych gleb, składają się kompleksy leśne, urozmaicony krajobraz oraz jeziora polodowcowe.

Powiat wąbrzeski należy do najstarszych jednostek samorządowych w kraju. Usytuowany jest w centralnej części województwa, w samym środku historycznej ziemi chełmińskiej. Przebiega tędy kilka drogowych tras komunikacyjnych, zelektryfikowana linia kolejowa, obsługująca ruch pasażerski i towarowy.

Gospodarka powiatu ma charakter rolniczo-przemysłowy. Użytki rolne stanowią około 93% powierzchni, w tym grunty orne ponad 83%. Przeciętna wielkość gospodarstwa rolnego powiatu wynosi 17,48 ha (dane z Powszechnego Spisu Rolnego 2010), średnia dla województwa wynosi 14,18 ha. Szczególnie korzystna struktura wielkościowa gospodarstw występuje w gminach Płużnica i Dębowa Łąka. W uprawach polowych dominują zboża, które w strukturze stanowią 77% ogólnej powierzchni zasiewów.

W produkcji zwierzęcej przeważa hodowla trzody chlewnej, dzięki czemu powiat odgrywa istotne znaczenie w produkcji żywności na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Rolniczy charakter stwarza dogodne warunki dla rozwoju przemysłu rolno-spożywczego oraz produkcji zdrowej żywności. Gospodarka powiatu rozwija się w trzech dziedzinach: chemicznej, maszynowej i spożywczej. Nowe inwestycje realizowane są głównie w sektorze handlu i usług.

Wąbrzeski County

An investment area in Wałycz in the commune of Ryńsk, included in the Pomeranian Special Economic Zone, is at present one of the most important projects supported by the county authorities. The authorities seek to stimulate the development of local businesses and to implement solutions leading to the creation of new jobs.

The surroundings of Lake Zamkowe in Wąbrzeźno and Lake Wieczno in Przydworze have a well-developed tourist infrastructure. The lakes are sanctuaries of peace and quiet, and are favored by local anglers. The fact that Wąbrzeźno is situated among three lakes, Zamkowe, Frydek and Sitno, is an extremely favorable circumstance for the development of tourism. Among the legally protected nature monuments and parks, the most outstanding ones are the protected landscape area „Zgniłka-Wieczno-Wronie" and the Pomeranian beech reserve in Wronie and 28 monuments of nature and contryside parks..

Gothic monuments of architecture are the most numerous historical buildings in the county, mainly village churches, built of stone or stone and brick. The oak and yew wooden church in Jarantowice from 1785 is a unique example of sacral architecture. Other remarkable building are the late-Classicist palace in Dębowa Łąka from the mid-19th century, the manor estate in Działowo, the palace and park in Niedźwiedź, the manor and park in Orłowo, and the manor, the outhouse and the park in Ryńsk.

Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna Obszar Inwestycyjny w Wałyczu w gminie Ryńsk staje się jednym z głównych celów inwestycyjnych, na który stawiają władze powiatu. Samorząd realizuje te cele poprzez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości oraz wprowadzanie rozwiązań sprzyjających powstawaniu nowych miejsc pracy.

W okolicach Jeziora Zamkowego w Wąbrzeźnie i jeziora Wieczno w Przydworzu znajduje się dobrze rozwinięta baza turystyczna. Akweny te stanowią ostoję ciszy i są prawdziwą atrakcją dla amatorów wędkowania. Usytuowanie Wąbrzeźna między trzema jeziorami: Zamkowym, Frydek i Sitno stwarza sprzyjające warunki do rozwoju turystyki. Z obiektów przyrodniczych prawnie chronionych na uwagę zasługuje obszar krajobrazu „Zgniłka-Wieczno-Wronie", rezerwat buczyny pomorskiej we Wroniu, 28 pomników przyrody oraz parki wiejskie.

Wśród zabytków architektury najliczniejszą grupę stanowią obiekty gotyckie. Są to głównie wiejskie kościoły kamienne i kamienno-ceglane. Unikalnym zabytkiem architektury sakralnej jest dębowo-modrzewiowy kościół w Jarantowicach z 1785 roku. Na uwagę zasługuje też późnoklasyczny pałac z połowy XIX w. w Dębowej Łące, zespół dworski w Działowie, pałac i park w Niedźwiedziu, dwór i park w Orłowie oraz dwór, oficyny klasycystyczne i park w Ryńsku.

Powiat wąbrzeski

www.zpuh-v.pl

Z.P.U.
HYDRO - VACUUM
Wąbrzeźno Sp. z o.o.

ZPU Hydro-Vacuum Wąbrzeźno Sp. z o.o. to dynamicznie rozwijający się lider w branży produkcji zbiorników na rynku Polskim i Europy zachodniej. Głównym profilem produkcji firmy są zbiorniki hydroforowe i zbiorniki ciśnieniowe w szerokiej gamie pojemności oraz ciśnień. Na przestrzeni ostatnich lat, ciągła modernizacja parku maszynowego, pozyskiwanie nowych technologii i szeroko pojętych inwestycji stworzyło olbrzymie pole do realizacji jednostkowych projektów i zwiększyło konkurencyjność firmy. Nasze zbiorniki posiadają certyfikaty oraz deklaracje zgodności z odpowiednimi dyrektywami umożliwiającymi sprzedaż i stosowanie na terenie Unii Europejskiej. Niezbędne dokumenty potwierdzające jakość, niezawodność oraz zgodność z odpowiednimi przepisami wystawiane są przez renomowane jednostki notyfikujące: **UDT-CERT** nr 1433, **TÜV NORD** nr 0045, 2274. Produkujemy zbiorniki ciśnieniowe wg przepisów - WUDT/UC/2003, AD2000 Merkblatt, EN 286-1, EN 13445 oraz dyrektyw - 2014/68/UE, 2014/29/UE.

Kierowanie i prowadzenie procesów projektowo - produkcyjnych w firmie oparte jest o Zintegrowany System Zarządzania Jakością, Środowiskiem, Bezpieczeństwem i Higieną Pracy oraz Zapewnienia Jakości w Spawalnictwie zgodny z normami ISO 9001, ISO 14001, PN-EN-18001, EN ISO 3834-2, co potwierdzone jest certyfikatami firm audytorskich.

ZPU Hydro-Vacuum Wąbrzeźno Sp. z o.o. to potencjał intelektualny i duże możliwości produkcyjne. Jesteśmy w stanie zaspokoić kompleksowe potrzeby klientów, a to co nas wyróżnia na tle innych producentów to indywidualne podejście do klienta, elastyczność w doborze i konstruowaniu nietypowych zbiorników, fachowe doradztwo, serwis oraz krótkie terminy realizacji.

CE PZH UDT-CERT TÜV NORD

ZPU HYDRO-VACUUM Wąbrzeźno Sp. z o.o.
ul. 1-go Maja 71, 87-200 Wąbrzeźno
tel. 56 688 15 91, 56 688 15 92, fax. 56 688 22 77

www.zpuh-v.pl
www.facebook.com/ZPUHV
zpusprzedaz@hv.pl

GRUPA psb POLSKIE SKŁADY BUDOWLANE | GRUPA psb MRÓWKA | GRUPA psb PROFI

PSB MRÓWKA

Grupa PSB działa na rynku od 22 lat, jest największą i najszybciej rozwijającą się siecią hurtowni materiałów budowlanych oraz marketów „dom i ogród" w Polsce.

Sieć **GRUPA PSB** to:

296 składów budowlanych

320 sklepów PSB Mrówka

70 placówek PSB Profi

Zdecydowana większość tych placówek to liderzy na swoich rynkach lokalnych.

PSB Mrówka, PSB Profi Zakliczyn | PSB Mrówka Kwidzyn | Centrum Logistyczne Wąbrzeźno

www.grupapsb.com.pl • www.mrowka.com.pl

30 lat AMPOL-MEROL®
Pewny partner Twojego gospodarstwa

Razem tworzymy rozwojowe rolnictwo

www.ampol-merol.pl

Polska Firma

Już 30 lat łączymy pokolenia pasją do rolnictwa!

www.agrosiec.pl

AGROSIEĆ

Agro-Wronie

www.agro-wronie.pl

„AGRO-WRONIE"- Gospodarstwo Rolno-Hodowlane
Wandy i Jana Biegniewskich prowadzone wraz z rodziną w formie Spółki z o.o.
Gospodarstwo specjalizuje się w zarodowej hodowli trzody chlewnej
i prowadzeniu nowoczesnej pasieki pszczelej.

wronie@wp.pl

Jesteśmy firmą z rodzinnymi tradycjami oraz długoletnim stażem. Na lokalnym rynku, istniejemy nieprzerwanie przez ostatnie 30 lat, zajmując się głównie prowadzaniem sklepów z artykułami spożywczymi i przemysłowymi. Dzięki długoletniemu doświadczeniu potrafimy sprostać wymaganiom klientów przez co zdołaliśmy się na stałe wpisać w obraz Wąbrzeźna.

Firma założona w 1990 r. przez Benedykta Janickiego (ojca obecnego właściciela) prowadzona oraz rozwijana przez niego, przekazana została synowi w 1998 r. Jarosławowi Janickiemu, z powodzeniem prosperuje oraz się rozwija do dnia dzisiejszego…

Obecnie prowadzimy działalność w 4 lokalizacjach Wąbrzeźna

- **ul. Tysiąclecia 2a**
- **ul. Akacjowa 7**
- **ul. Wolności 49b**
- **ul. Bolesława Szczuki 1**

Centrum Szkoleń
Zaopatrzenia
BHP
Beata i Piotr
Jagodzińscy

RYDZIŃSKI
INSTALACJE

Rok założenia 1988

Instalacje C.O., wod - kan, gaz
Pompy ciepła
Kotły gazowe, olejowe
Ekologiczne kotły na pellet i eko-gorszek
Klimatyzacja, wentylacja
Fotowoltaika
Instalacje przemysłowe
Serwis kotłów, pomp ciepła, klimatyzacji

P.U.H. Zbigniew Rydziński
Czystochleb 111, 87-200 Wąbrzeźno
Tel. 602 125 485 / 056 688 12 21
puhzbigniew@gamil.com

WIBROBET

ZAKŁAD BUDOWLANO - DROGOWY
87-200 WĄBRZEŹNO UL. SZPAKOWA 17

Wykonuje następujące prace :
- ogólnobudowlane, betonowe, ziemne;
- posadzki przemysłowe,
naprawy i regeneracje posadzek przemysłowych;
- roboty drogowe, place, drogi wewnętrzne
- **prowadzimy nadzór budowlany**

tel./fax 056 687-33-36 e-mail: wibro@o2.pl
tel. kom. 601 660-213 www.wibrobet.com.pl

Tę historię tworzą ludzie

GRUPA ERGIS

- ***Konsekwentnie, od 1998 roku budujemy Grupę ERGIS, która jest środkowoeuropejskim liderem w produkcji opakowań przemysłowych, folii do pakowania żywności i farmaceutyków oraz folii hydroizolacyjnych z PVC.***
- Od 1999 roku jesteśmy stale obecni w rankingach „500 największych polskich przedsiębiorstw" opracowywanych i publikowanych przez dziennik „Rzeczpospolita".
- Nasz zespół tworzą aktywni, dynamiczni ludzie, pełni energii i nowych pomysłów. To właśnie oni sprawiają, że osiągamy sukcesy na tak szeroką skalę.
- Od wielu lat Grupa ERGIS jest wyróżniana tytułami „Solidny Pracodawca" i „Odpowiedzialny Pracodawca", co właściwie określa nasz stosunek do pracowników.
- Dbamy o dobre stosunki wewnątrz firmy, partnerskie relacje z klientami i dostawcami (ISO 9001).
- Dbamy o środowisko naturalne (ISO 14001). W naszej pracy nie używamy wielkich słów.
- Wspieramy inicjatywy społeczne i charytatywne.

DLACZEGO WYBIERAMY TWORZYWA SZTUCZNE?

Są lekkie i wytrzymałe
koszty transportu

są łatwe w recyklingu (w niskiej temperaturze)
ekologia

przetwarzają się w niskiej temperaturze ok. 250°C (metale oraz szkło 750°C - 2000°C)
niskie zużycie energii (zasoby, gazy cieplarniane)

mogą być przezroczyste, barwione, cienkie (nawet kilka mikronów)
przemysł

ERGIS S.A. (PONAD 1000 OSÓB)

100%	94,6%	100%	90,2%	99,9%	100%	71,1%	48,1%
MKF-Ergis Sp. z o.o.	Circular Packaging Design	Flexergis Sp. z o.o.	Ergis-Recycling Sp. z o.o.	Numeratis Sp. z o.o.	Trend Tapety Sp. z o.o.	Transgis Sp. z o.o.	Tromar Sp. z o.o.

93,8% 6,2%
MKF-Schimanski-ERGIS GmbH

GRUPA ERGIS – CO ROBIMY?

46% OPAKOWANIA PRZEMYSŁOWE
30% OPAKOWANIA DO ŻYWNOŚCI I LEKÓW
24% FOLIE SPECJALISTYCZNE

www.ergis.eu
ergis@ergis.eu
tel.: +48 22 828 04 10 do 12

ZSH KRAJNIK

Zakład
Ślusarsko - Hydrauliczny
Jerzy Krajnik

87-200 Wąbrzeźno
ul. 11 Listopada 10
NIP 878-121-88-72

mobile: 601-976-042
zshkrajnik@wp.pl
mobile: 691 745 711

KONTAKT

O FIRMIE

www.zshkrajnik.pl

Działamy na rynku od 1987 roku. Siedziba naszej firmy znajduje się w Wąbrzeźnie przy ulicy 11 Listopada 10. Podstawowym zakresem naszej działalności są usługi ślusarskie. Zapewniamy terminowość oraz wysoką jakość naszych usług przy wykorzystaniu najnowszych technologii. Podczas wszystkich lat działalności nasza firma zrealizowała szereg usług, zlecanych przez klientów. Jesteśmy przedsiębiorstwem solidnym i rzetelnym.

Specjalnością naszej firmy jest budowa hal oraz produkcja rozmaitych konstrukcji stalowych. Profesjonalizm naszej kadry pracowniczej, potwierdzony jest Świadectwem Kwalifikacyjnym Instytutu Spawalnictwa w Gliwicach. Dzięki niemu posiadamy uprawnienia niezbędne do tego, by móc produkować oraz naprawiać konstrukcje stalowe, zgodnie normą PN-M-69009.

Pracująca w naszej firmie kadra to zespół młodych, dynamicznych ludzi, którzy posiadają wiedzę oraz umiejętności, pozwalające na wykonywanie najwyższej jakości spawanych konstrukcji, takich jak hale stalowe, czy wiaty rolnicze. Dzięki posiadanej wiedzy i znakomitej organizacji pracy produkujemy konstrukcje stalowe, w zależności od rodzaju nawet do 100 ton miesięcznie. Ścisła współpraca z biurami konstruktorskimi, doświadczenie w produkcji i montażu oraz ogromne możliwości technologiczne pozwalają nam na oferowanie Państwu konstrukcji stalowych doskonałej jakości, dostarczanych zawsze w terminie i w atrakcyjnych cenach.

nivelo

Firma Budowlana

OFERTA FIRMY OBEJMUJE:

KOMPLEKSOWE WYKONAWSTWO OBIEKTÓW PRZEMYSŁOWYCH
BUDOWA HAL I BUDYNKÓW SOCJALNO-BIUROWYCH
BUDOWA INFRASTRUKTURY OBIEKTÓW PRZEMYSŁOWYCH
WYKONAWSTWO PLACÓW WRAZ Z ODWODNIENIEM ORAZ ZBIORNIKÓW P-POŻ,
NIWELACJA GRUNTÓW POD BUDOWĘ
NAPRAWA, MODERNIZACJA I REMONTY BUDYNKÓW I BUDOWLI
UKŁADANIE ŚCIEŻEK ROWEROWYCH ORAZ CHODNIKÓW I PODJAZDÓW Z KOSTKI BRUKOWEJ
oraz inne prace budowlane i wykończeniowe.

SERDECZNIE ZAPRASZAMY DO KONTAKTU:

Bogdan Lewandowski
ul. Wolności 92, 87-200 Wąbrzeźno
Zaplecze sprzętowo-magazynowe:
ul. 11 Listopada 22 (przy obwodnicy)
tel. kom. 605 739 225,
603 103 120,
695 587 812
e-mail: nivelo@wp.pl

Naszym obecnym klientom kojarzymy się z solidnością i fachowością prac oraz terminowością ich realizacji.

I.A. KIWAŁA

ROK ZAŁ 1983

Jesteśmy firmą rodzinną. Nasz zakład istnieje od 1983 r. Zajmujemy się przetwarzaniem tworzyw sztucznych metodą wtrysku i wytłaczania, ponadto obróbką metali metodą skrawania.

Posiadamy bogaty i nowoczesny park maszynowy, wykwalifikowanych i doświadczonych pracowników.

OFERTA:

przetwórstwo tworzyw • wtryskarki • wytłaczarki
tokarki CNC • obróbka metali • frezarki wieloosiowe CNC
tokarki wielozadaniowe • prasy hydrauliczne • tokarki CNC
automaty tokarskie • automaty tokarskie • prasy mimośrodowe

Zakład Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych
Cymbark 34, 87-200 Wąbrzeźno
tel. 56 688 28 77, tel./fax 56 688 05 95

www.kiwala.pl

Spółka WORWO została założona w 1993 przez rodzinę Bieńkowskich. Przedmiotem produkcji były worki filtracyjne do odkurzaczy. Pierwotnie były to worki z papierów filtracyjnych, a obecnie do ich produkcji stosowane są syntetyczne włókniny filtracyjne.

Innowacyjne podejście do biznesu pozwoliło firmie osiągnąć pozycję lidera na rynku krajowym. Firma dostarcza swoje produkty do największych producentów sprzętu AGD w kraju i zagranicą.

Marka WORWO budowana przez blisko 30 lat cieszy się uznaniem konsumentów, a produkty firmy można znaleźć w sklepach RTV AGD oraz największych sieciach handlowych w Polsce i Europie Środkowo – Wschodniej.

Po 25 latach działalności WORWO 15 czerwca 2018 roku firma została nabyta przez niemiecką spółkę WOLF PVG i tym samym dołącza do grupy kapitałowej MELITTA, która to jest obecna na rynku od 1908 roku.

Integracja firm wiąże się z realizacją strategii dynamicznego rozwoju Grupy MELITTA w Europie Środkowo – Wschodniej, a dla WORWO z dalszą ekspansją co w efekcie pozwoli stać się liderem w tej części Europy.

WORWO Sp. z o.o.
ul. Mikołaja z Ryńska 42
87-200 Wąbrzeźno
woj. kujawsko-pomorskie
Polska

www.worwo.com

The company WORWO was established in 1993 by the Bieńkowski family. The subject of production were filter bags for vacuum cleaners. Originally, they were filter paper bags, and now synthetic filter fleece is used for their production.

An innovative approach to business allowed the company to achieve the leading position in the domestic market. The company supplies its products to the largest producers of household appliances in Poland and abroad.

The WORWO brand, which has been built for nearly 30 years, is appreciated by consumers, and the company's products can be found in household appliances stores and the largest retail chains in Poland and Central, as well as Eastern Europe.

After 25 years of WORWO activity, on June 15, 2018, the company was acquired by the German company WOLF PVG and thus joined the MELITTA capital group, which has been present on the market since 1908.

The integration of companies is associated with the implementation of the strategy of dynamic development of the MELITTA Group in Central and Eastern Europe, and for WORWO with further expansion, which will ultimately allow it to become a leader in this part of Europe.
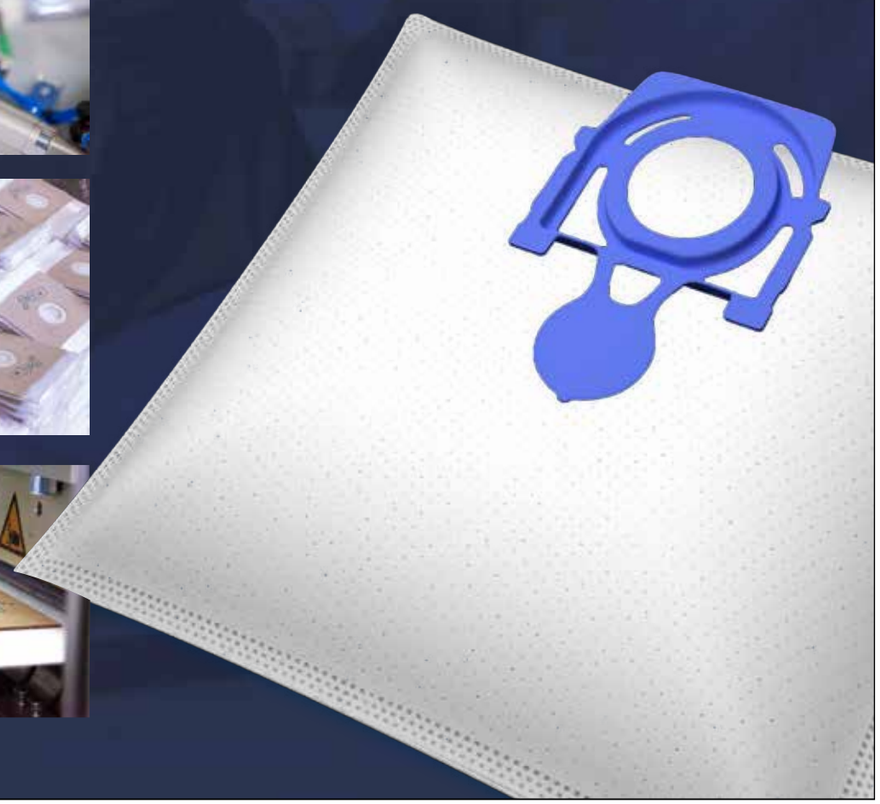
WORWO®
safe and smart